

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102004/B/2023/36145806865617924

**Predpoklady a možnosti využitia potenciálu zážitkového turizmu
vo vybranom území**
Bakalárska práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

**Predpoklady a možnosti využitia potenciálu zážitkového turizmu
vo vybranom území**

Bakalárska práca

Študijný program: podnikanie v cestovnom ruchu a službách

Študijný odbor: 8. ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra cestovného ruchu

Vedúci záverečnej práce: doc. RNDr. Kvetoslava Matlovičová, PhD.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

POĎAKOVANIE

Touto cestou by som sa chcela poďakovať mojej školiteľke doc. RNDr. Kvetoslave Matlovičovej PhD., za odborné vedenie práce, cenné rady a pripomienky, ktoré mi poskytovala a za okamžité odpovede na otázky v priebehu písania práce. Takisto ďakujem aj všetkým respondentom, ktorí sa zapojili do online ankety.

ABSTRAKT

HOLEŠOVÁ, Andrea: Predpoklady a možnosti využitia potenciálu zážitkového turizmu vo vybranom území. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra cestovného ruchu. - doc. RNDr. Kvetoslava Matlovičová, PhD. – Bratislava: OF, 2022, 76 s.

Záverečná práca skúma aktuálnu ponuku zážitkového cestovného ruchu na príklade Malej Fatry. V teoretickej časti práce mapuje súčasný stav spracovania problematiky zážitkového cestovného ruchu v dostupnej domácej aj zahraničnej literatúre, ktorý situuje do širších všeobecných rámcov. Podrobnejšie popisuje jednotlivé subvarianty zážitkového cestovného ruchu, ako aj aktuálne trendy a motiváciu účastníkov tejto formy turizmu. Vo výskumnej časti sa zameriava na aktuálnu ponuku adrenalínových atraktivít a špecifických produktov zameraných na zážitkový cestovný ruch na území Malej Fatry. Skúma spoločné aj rozdielové atribúty zistených produktov na strane ponuky. Práci ďalej prezentuje vlastnú klasifikáciu zážitkových atrakcií v rámci skúmaného územia, ktorá bola vytvorená na základe syntézy a komparácie rozdielových atribútov získaných informácií. Jedným z výsledkov využiteľných v praxi je verejne dostupná interaktívna mapa, ktorá bola vytvorená využitím online vizualizačných nástrojov aplikácie *Google My Maps*. Hlavným výstupom praktickej časti práce je prípadová štúdia adrenalínového produktu *Via ferrata HZS Martinské hole*, na ktorej sú ilustrované podmienky fungovania zážitkového cestovného ruchu na Slovensku. Jej spracovanie sa opiera okrem sekundárnych dát, najmä o dáta z vlastného výskumu. Na ich získanie bola využitá online anketa. Analyzovaná vzorka 110 respondentov bola konštruovaná ako účelový výber. Hlavným filtračným kritériom bola osobná skúsenosť respondentov s lezením na *Via ferrata HZS Martinské hole*. Na záver práca prináša vlastne návrhy a odporúčania pre rozvoj adrenalínových aktivít na území Malej Fatry.

Kľúčové slová: zážitkový cestovný ruch, zážitok, adrenalín, ferrata

ABSTRACT

HOLEŠOVÁ, Andrea: Prerequisites and possibilities of using experiential tourism in the selected area. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of Tourism. - doc. RNDr. Kvetoslava Matlovičová, PhD. – Bratislava: OF, 2022, 76 p.

The final thesis examines the current offer of experiential tourism on the example of Mala Fatra. In the theoretical part of the thesis, it maps the current state of the processing of experiential tourism issues in the available domestic and foreign literature, which it situates in broader general frameworks. It describes in more detail the individual sub-variants of experiential tourism, as well as the current trends and motivation of participants in this form of tourism. In the research part, it focuses on the current offer of adrenaline attractions and specific products focused on adventure tourism in the territory of Mala Fatra. It examines the common and differentiating attributes of the identified products on the supply side. The thesis further presents its own classification of adventure attractions within the studied area, which was created on the basis of synthesis and comparison of the different attributes of the information obtained. One of the results usable in practice is a publicly available interactive map, which was created using the online visualisation tools of *Google My Maps*. The main output of the practical part of the thesis is a case study of the adrenaline product *Via ferrata HZS Martinské hole*, which illustrates the conditions for the functioning of adventure tourism in Slovakia. Its processing is based, in addition to secondary data, mainly on data from own research. An online survey was used to obtain them. The analysed sample of 110 respondents was constructed as a purposive sample. The main filtering criterion was the personal experience of the respondents with climbing on *Via ferrata HZS Martinské hole*. In conclusion, the thesis presents suggestions and recommendations for the development of adrenaline activities in the area of Mala Fatra.

Keywords: experiential tourism, experience, adrenaline, via ferrata

OBSAH

Úvod.....	10
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a zahraničí.....	11
1.1 Vymedzenie pojmu cestovný ruch	11
1.2 Subjekt a objekt cestovného ruchu.....	12
1.3 Cieľové miesto cestovného ruchu	13
1.4 Klasifikácia cestovného ruchu	15
1.5 Druhy a formy cestovného ruchu	16
1.5.1 Druhy cestovného ruchu	16
1.5.2 Formy cestovného ruchu.....	17
1.6 Vymedzenie pojmu zážitkový cestovný ruch	17
1.7 Zážitok a jeho chápanie.....	19
1.8 Klasifikácia zážitkového cestovného ruchu	21
1.9 Dobrodružný/Adrenalínový cestovný ruch ako forma zážitkového cestovného ruchu 23	
1.10 Motivácia účasti na zážitkovom cestovnom ruchu.....	26
1.11 Trendy v zážitkovom cestovnom ruchu	27
2 Cieľ práce	29
3 Metodika práce a metódy skúmania	30
3.1 Charakteristika objektu skúmania	30
3.2 Postup pri spracovaní práce	31
3.3 Spôsob získavania údajov a ich zdroje.....	33
3.4 Použité metódy vyhodnotenia a interpretácie výsledkov	33
4 Výsledky práce a diskusia	36
4.1 Analýza ponuky adrenalínového cestovného ruchu v Malej Fatre	36
4.1.1 Zážitkové vodné atrakcie	36
4.1.2 Adrenalínové atrakcie vo vzduchu	37
4.1.3 Horolezectvo a skalolezectvo v prírodnom prostredí	39
4.1.4 Umelo vytvorené lezecké atrakcie (lanové parky, lezecké steny)	40
4.1.5 Atrakcie na terénnych dopravných prostriedkoch (bikeparky, trasy pre teréne kolobežky a motokáry)	41
4.1.6 Kurzy prežitia	43
4.2 Prípadová štúdia Via ferrata HZS Martinské hole	45
4.2.1 Opis produktu	46

4.2.2	Percepcia produktu návštevníkmi.....	47
Záver	57
Zoznam použitej literatúry	66

ÚVOD

Zážitkový cestovný ruch je moderný koncept, ktorý sa stáva čoraz populárnejším medzi turistami. Oproti tradičnému cestovnému ruchu, ktorý sa sústreďí na poskytovanie ubytovania a iných služieb, zážitkový cestovný ruch sa zameriava na poskytnutie unikátnych a nezabudnuteľných zážitkov. Pojem zážitkový cestovný ruch zahŕňa široké spektrum aktivít, ako sú adrenalínové športy, kultúrne a gastronomické zážitky, wellness a mnohé ďalšie. S rastúcou popularitou tejto formy cestovného ruchu súvisí postupný rast ponuky rôznych atraktivít, lákajúcich stále väčší počet turistov, čo nás motivovalo podrobnejšie sa venovať tomuto fenoménu.

V práci sa preto sústreďíme na preskúmanie ponuky zážitkového cestovného ruchu na príklade jeho subvariantu – adrenalínového cestovného ruchu v Malej Fatre. Najprv sa zameriame na zhodnotenie doterajších poznatkov, prostredníctvom rešerše domácej a zahraničnej odbornej literatúry. Na jej základe v práci charakterizujeme cestovný ruch, subjekt a objekt jeho skúmania, cieľové miesto a jeho základné druhy a formy. V rámci foriem cestovného ruchu osobitne vymedzíme zážitkový cestovný ruch. Vysvetlíme pojem zážitok a takisto klasifikujeme zážitkový cestovný ruch na príslušné subvarianty, ktoré svojim charakterom napĺňajú znaky zážitkového cestovného ruchu. Následne podrobnejšie popíšeme dobrodružný / adrenalínový cestovný ruch. V posledných kapitolách teoretickej časti práce rozoberieme motiváciu účasti na zážitkovom cestovnom ruchu a aktuálne trendy v danej oblasti. Druhá časť práce sa zameria na objasnenie spôsobu získania primárnych dát vlastným výskumom. Jeho výsledky následne popíšeme v štvrtej kapitole, ktorá okrem systematizácie ponuky adrenalínových atrakcií v Malej Fatre zhodnotí jeden konkrétny príklad *Ferratu HZS Martinské hole*. V závere práce popíšeme výsledky ku ktorým sme dospeli a možnosti ich využitia v praxi.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a zahraničí

1.1 Vymedzenie pojmu cestovný ruch

Koncom 19. a začiatkom 20. storočia sa cestovný ruch začal vyvíjať ako nové odvetvie v dôsledku rôznych faktorov, vrátane industrializácie, zlepšenej infraštruktúry a dopravy, spoločenských a ekonomických zmien, technologického pokroku a zmeny vnímania cestovania (Gúčik, 2004). V 20. storočí sa oblasť cestovného ruchu začala prudko rozvíjať a stal sa súčasťou vyspelých štátov. Na konci 20. storočia sa skúmanie cestovného ruchu začalo rozlišovať, čo sa prejavilo ako obrovský fenomén, o ktorý sa v značnej miere začali zaujímať jednotlivé vedné disciplíny. Cestovný ruch nadobudol interdisciplinárny charakter a jeho hlavným záujmom sa stal človek a uspokojovanie jeho potrieb (Gúčik, 2010).

Pojem cestovný ruch je odvodený od slova cestovanie, ale je isté, že sa tieto oba pojmy od seba líšia. Pod cestovaním rozumieme cesty spojené s prechodným pobytom na inom mieste, zatiaľ čo cestovný ruch je širší pojem. O cestovnom ruchu hovoríme vtedy, keď cestovanie je spojené s poskytovaním špecifických služieb, a to ubytovanie, stravovanie, doprava a iné, ktoré zabezpečujú špecializované organizácie (Kotíková, 2013).

Podľa autora Beránek (2013) je cestovanie všeobecným pojmom, ktoré poukazuje na premiestňovanie ľudí v priestore a čase, bez ohľadu na jeho cieľ, smer alebo dopravné prostriedky. V súčasnosti sú cestovanie a cestovný ruch chápané ako súvisiace pojmy, ktoré charakterizujú životný štýl človeka.

Ako tvrdia autori Horner a Swarbrooke (2003) medzi cestovným ruchom a cestovaním existuje prepojenosť. Definícia cestovného ruchu má niekoľko zložiek a všeobecne je definovaná ako krátkodobý presun ľudí spravidla na iné miesto ako ich obvyklé bydlisko, za účelom prežiť príjemný zážitok.

Zahraniční autori Lickorish a Jenkis (1997) pokladajú za problém, že cestovný ruch sa opisuje ako mnohostranné odvetvie, ktoré nemá obvyklú výrobnú funkciu a nemá fyzicky merateľný výstup, preto sa mnohí autori odvolávajú skôr na sektor cestovného ruchu ako na turistický priemysel.

Jednu z definícií uvádza autor Gúčik (2006, s. 22), v ktorej cestovný ruch definuje ako *„súbor činností zameraných na uspokojovanie potrieb súvisiacich s cestovaním a pobytom osôb mimo miesta trvalého bydliska a zvyčajne vo voľnom čase. Ich cieľom je odpočinok,*

poznávanie, zdravie, rozptýlenie a zábava, kultúrne a športové vyžitie, služobné cesty, t. j. získanie komplexného zážitku.“

Aby sa predišlo nezhodám okolo definície Svetová organizácia cestovného ruchu (WTO) sa rozhodla definíciu zjednotiť: *„Cestovný ruch zahŕňa aktivity osôb, ktoré cestujú a zdržiavajú sa na miestach mimo svojho trvalého bydliska najviac dlhšie ako jeden po sebe idúci rok na oddych, podnikanie a iné účely“* (UNWTO, 2022).

1.2 Subjekt a objekt cestovného ruchu

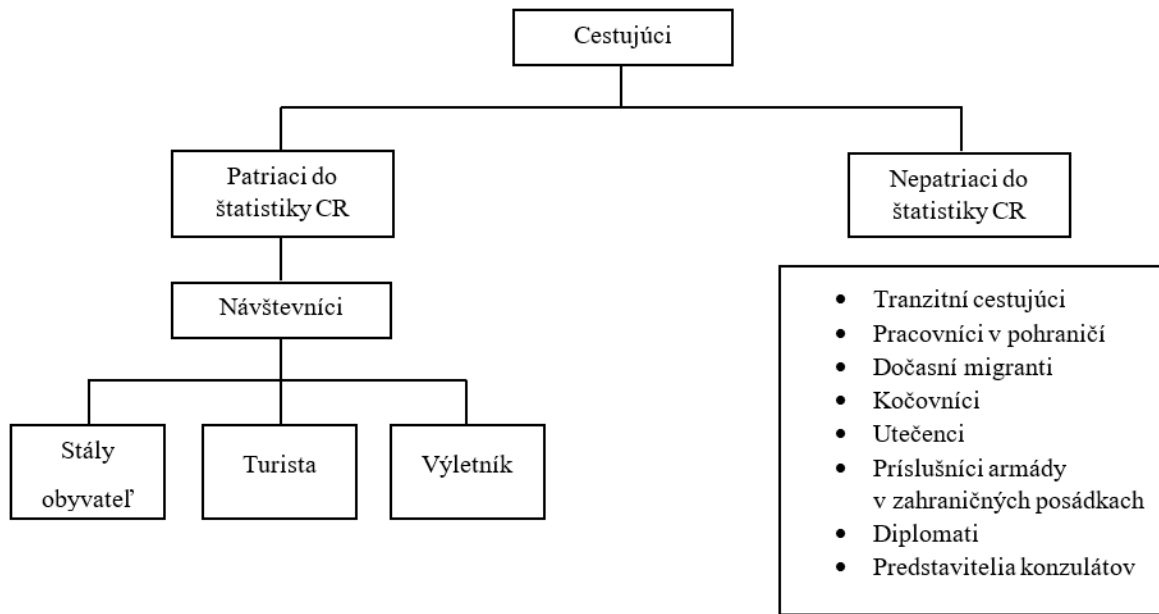
Systém cestovného ruchu sa skladá z dvoch základných podsystémov a to zo subjektov cestovného ruchu a objektov cestovného ruchu (Šauer et al., 2015).

Za subjekt cestovného ruchu považuje Gúčík (2006) návštevníka (turista, výletník, stály obyvateľ), ktorý naplňa svoje potreby a túžby spotrebou statkov cestovného ruchu počas cestovania a pobytu na inom mieste v akom sa obvykle zdržiava. Účastník cestovného ruchu alebo subjekt je osoba, prípadne skupina osôb, ktorá spotrebuje produkt cestovného ruchu a vystupuje ako spotrebiteľ produktu (Michalová et al., 1999).

Subjektom cestovného ruchu podľa autora Gúčíka (2004) môže byť:

- *„Stály obyvateľ (resident) je osoba, ktorá žije aspoň šesť po sebe idúcich mesiacov na určitom mieste, pred príchodom do iného miesta na dobu kratšiu než šesť mesiacov“* (Gúčík, 2004).
- *Turista (tourist) je osoba, ktorá trvale žije v určitej krajine a cestuje na minimálne jednu noc a maximálne na šesť mesiacov. Z hľadiska dĺžky pobytu účastníkov CR môžeme pojem turista klasifikovať ako:*
 - *„Turista na dovolenke je osoba, ktorá sa nazýva aj dovolenkár a pobudne na určitom mieste viac ako je určený počet dní (v Slovenskej republike sú to 2 až 3 noci)“* (Gúčík, 2004)
 - *Krátkodobo pobývajúci turista (short-term tourist) je osoba, ktorá cestuje na dobu, ktorá nesmie prekročiť určený počet dní, ale zahŕňa aspoň jedno prenocovanie.*
- *„Výletník (excursionist, same-day visitor) je osoba, ktorá cestuje na menej ako 24 hodín bez prenocovania“* (Gúčík, 2004).

Obrázok č. 1 Cestujúci návštevník v cestovnom ruchu

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa (Gúčík, 2004)

Pod objektom cestovného ruchu rozumieme cieľové destinácie, ponúkané služby a organizácie cestovného ruchu. Subjekty cestového ruchu (návštevníci) cestujú a následne využívajú objekty cestovného ruchu (miesta pobytu) (Šauer et al., 2015). Z ekonomického hľadiska tvorí objekt cestovného ruchu ponuku – subjekt cestuje do cieľového miesta vtedy, keď cieľové miesto spĺňa určité kritéria a predpoklady na uspokojenie jeho potrieb. Účastník, tak môže svoje potreby uspokojiť pomocou tovarov a služieb, ktoré ponúkajú podniky a inštitúcie v určitom cieľovom mieste (Beránek, 2013).

1.3 Cieľové miesto cestovného ruchu

Vymedzenie cieľového miesta cestovného ruchu je veľmi rozsiahle, ale ako už z názvu znie, ide o „miesto určenia“ alebo geograficky určený „cieľ cesty“ (Šauer et al., 2015). Cieľové miesto cestovného ruchu (destinácia) predstavuje pre návštevníkov územie, ktoré slúži na ich pobyt, v ktorom sa nachádza vhodná primárna a sekundárna ponuka.

Primárna ponuka je vytvorená hlavne prírodou a tvoria ju prírodné, kultúrno-historické atraktivity a rôzne organizované podujatia. Sekundárna ponuka je odvodená od primárnej ponuky a je tvorená ubytovacími, stravovacími a ostatnými zariadeniami a službami (Gajdošík a Šebová, 2020). Cieľové miesto je tvorené významnou ponukou atraktivít cestovného ruchu s rozvinutými službami a infraštruktúrou, kde výsledkom je veľká

koncentrácia návštevníkov. Pre medzinárodných návštevníkov môže byť cieľové miesto celá navštívená zem, prípadne menšie oblasti ako región alebo mesto (Zelenka a Pásková, 2012).

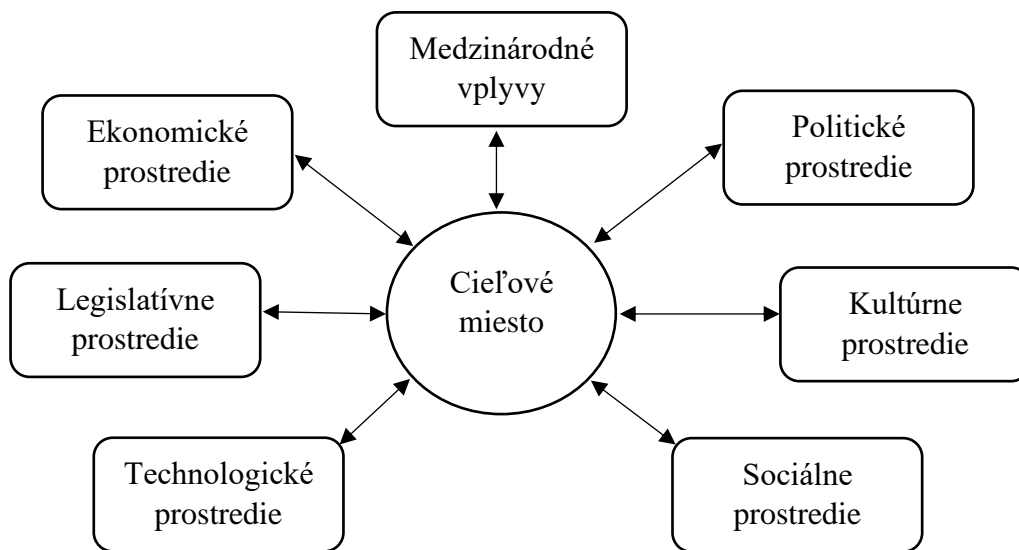
Autor Gúčík (2012) tvrdí, že cieľové miesto je vymedzeným priestorom, o ktoré sa zaujíma určitá časť skupiny osôb. Záujmovými skupinami môžu byť podnikatelia, dodávatelia, miestne obyvateľstvo, obecné zastupiteľstvo a politické strany, poskytovatelia kapitálu, zamestnanci, ochrancovia životného prostredia, občianska spoločnosť, majitelia víkendových domov a podobne. Z hľadiska cestovného ruchu ho definuje ako miesto, kde vystupujú subjekty cestovného ruchu, ktoré poskytujú návštevníkovi produkt so zodpovedajúcou vybavenosťou (Gúčík, 2010).

Pre cieľové miesto neexistuje jednotná definícia tak isto ako pre cestovný ruch, ktorý má interdisciplinárny charakter. K cieľovému miestu musíme pristupovať vždy v súvislosti s konkrétnou problematikou (Pompurová, 2013). Na cieľové miesto pôsobí vonkajšie prostredie a to konkrétne:

- ekonomické,
- legislatívne,
- technologické,
- politické,
- kultúrne,
- sociálne prostredie,
- medzinárodné vplyvy.

Pôsobnosť vonkajšieho prostredia ovplyvňuje činnosť cieľového miesta a pritom aj cieľové miesto pôsobí spätne na svoje okolie (Gajdošík a Šebová, 2020).

Schéma č. 1 Vplyv vonkajšieho prostredia na cieľové miesto cestovného ruchu

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa (Gajdošík a Šebová, 2020)

Ak zoberieme do úvahy všetky definície cieľového miesta môžeme povedať že: „Cieľové miesto vnímame ako územie, ktoré si návštevníci vyberajú za cieľ cestovania a pobytu s vhodným potencionálnom pre rozvoj cestovného ruchu. Ponúka komplexný územne viazaný produkt, na ktorého tvorbe sa podieľajú viaceré subjekty súkromného a verejného sektora“ (Gúčík, 2012, s. 55).

1.4 Klasifikácia cestovného ruchu

Počas skúmania cestovného ruchu sa vyvinulo niekoľko podôb a jedna z nich je aj klasifikácia cestovného ruchu (Šauer et al., 2015). Klasifikácia alebo aj typológia cestovného ruchu nám bližšie vymedzuje cestovný ruch, jeho následné členenie a identifikáciu podľa určitých znakov (Kotíková, 2013). V cestovnom ruchu sa stretávame s rôznymi druhmi a formami cestovného ruchu. Je to spôsobené tým, že jednotliví autori, ale aj jednotlivé profesie (napr. urbanisti, geografi, ekonómovia) si vytvárajú vlastné kategórie, nevhodným prekladom z cudzích jazykov do slovenčiny a v súčasnej dobe uplatňovaním anglických slov. Dôsledkom toho dochádza k zamieňaniu a nevhodnému požívaniu jednotlivých druhov a foriem. Do dnes nie je v teórii ani v praxi jednotná klasifikácia cestovného ruchu (Gúčík, 2010).

1.5 Druhy a formy cestovného ruchu

1.5.1 Druhy cestovného ruchu

Problematikou vymedzenia druhov cestovného ruchu sa zaoberal Autor Gúčík (2010), ktorý klasifikuje cestovný ruch len z hľadiska druhov cestovného ruchu a ich javových foriem. Druhy cestovného ruchu sa podľa autora Gúčíka (2010) členia z viacerých hľadísk a to napr.:

- Z hľadiska motivácie,
- Podľa počtu návštevníkov,
- Z geografického hľadiska,
- Podľa veku alebo počtu návštevníkov,
- Podľa spôsobu organizovania,
- Prevažujúceho miesta pobytu,
- Dĺžky účasti na cestovnom ruchu.

Dopĺňa, že druhy cestovného ruchu majú javové formy a v praxi sa môžu vzájomne kombinovať, kde jeden z nich je vždy dominantnejším (napr. rekreačný cestovný ruch sa skladá z viacerých foriem ako je individuálna rekreácia, rodinná rekreácia; zdravotný cestovný ruch sa často kombinuje s kultúrnym cestovným ruchom, športovým a rekreačným cestovným ruchom. S jeho tvrdením súhlasia aj Zelenka a Pásková (2012), ktorí tvrdia, že pri vymedzení druhov cestovného ruchu je kľúčovým bodom určenie javových foriem cestovného ruchu a spôsob jeho realizácie.

Odborná literatúra nám prináša široké spektrum druhov cestovného ruchu. My sa však prikláňame k deleniu, ktoré predkladá autorka Michalová et al., 1999):

1. „Podľa miesta realizácie a vzťahu k platobnej bilancii: domáci cestovný ruch, zahraničný aktívny cestovný ruch = príjazdový (*incoming, inbound tourism*), zahraničný pasívny cestovný ruch = výjazdový (*outgoing, outbound tourism*).“
2. „Podľa geografického hľadiska: vnútorný CR, národný CR, medzinárodný CR.“
3. „Podľa dĺžky trvania pobytu: krátkodobý CR, dlhodobý CR.“
4. „Podľa spôsobu úhrady: komerčný CR (otvorený), viazaný CR.“
5. „Podľa spôsobu zabezpečovania účasti: organizovaný CR, individuálny – neorganizovaný CR“ (Michalová et al., 1999).

1.5.2 Formy cestovného ruchu

Forma cestovného ruchu nám podľa autora Gúčika (2006) vyjadruje rozličné príčiny a ich dôsledky, ktoré súvisia s cestovaním a pobytom návštevníka na inom mieste ako je jeho trvalý pobyt. Rovnako ho dopĺňa autorka Matušíková (2013), ktorá hovorí o forme cestovného ruchu ako o príčinách – vonkajších vplyvoch a faktoroch, ktoré cestovný ruch ovplyvňujú.

Autori Zelenka a Pásková (2012) tvrdia, že kľúčovým kritériom pre určenie formy cestovného ruchu je motivácia návštevníka. Za motiváciu môžeme považovať odpočinok, poznávanie prostredia, kontakt s ľuďmi a podobne. Následne formy cestovného ruchu autori delia na *rekreačný, pobytový, kúpeľný, lovecký, poznávací (kultúrno-poznávací, prírodne poznávací, historicky poznávací), scio-profesný (profesne orientovaný, napr. obchodný, kongresový) a spoločenský (napr. etnický, návštevy priateľov a príbuzných)*.

Teóriou vymedzenia sa zaoberali aj autori Michalová a kol. (1999), ktorí spomínajú, že každý účastník cestovného ruchu má súbor potrieb, ktoré majú svoju určitú charakteristiku a tá sa následne premieta do osobitných požiadaviek pre dosiahnutie daného úžitkového efektu. Tvrdia, že v cestovnom ruchu sa môžeme stretnúť s rôznou kombináciou foriem cestovného ruchu a ako jedna z mála vymedzuje aj formu zážitkového cestovného ruchu. Formy cestovného ruchu sa delia podľa autorky Michalovej a kol. (1999) na: „*rekreačný, kultúrno-poznávací, kúpeľno-liečebný, športovo-turistický, poľovnícky a lovecký, vidiecky, poľnohospodársky (agroturizmus), incentívny (exkurzie a odborné tematické zájazdy, kongresový, náboženský – religiózny) a zážitkový cestovný ruch.*“

1.6 Vymedzenie pojmu zážitkový cestovný ruch

Cestovný ruch je otvorený a stále vyvíjajúci sa systém, ktorého cieľom je oddych, poznávanie, zdravie, kultúrne a športové vyžitie, resp. získanie *komplexného zážitku* (Gúčík, 2004). V súčasnej dobe sa turisti už neuspokojujú len s klasickými zájazdmi, ale uprednostňujú intenzívne zážitky (Marschall, 2015). Mnohí turisti dnes chcú od svojich výletov viac ako len ležanie na pláži, návštevu preplneného turistického miesta alebo prechádzku múzeom. Túžia po viac ako len priemernom turistickom zážitku (Bergstrom, 2021). Rastie dopyt po vyhľadávaní dobrodružstiev, adrenalínových zážitkov a ďalších aktivít, ktoré sa odlišujú od štandardného spôsobu života (Borovský et al., 2008). Množstvo ľudí žije v neustálom nedostatku, dopytu po zážitku, ktorý si často sami neuvedomujú a majú ho len v podvedomí (Orieška, 2011). Túžba po nových zážitkoch ovplyvňuje vznikanie

nových druhov a foriem cestovného ruchu medzi ktoré patrí aj zážitkový cestovný ruch (Seifertová a kol., 2013).

Zážitkový cestovný ruch vyhľadávajú turisti, ktorí túžia po vzrušení a zvýšení adrenalínu v krvi. V súčasnej dobe je ponuka zážitkových atraktivít rozsiahla a častokrát vychádza v ústrety s aktivitami, ktoré môže účastník absolvovať len s podpísaním vlastnej zodpovednosti za prípadné ohrozenie zdravia (napr. rafting, bungee jumping, let na rogale a pod.) (Michalová et al., 1999).

Autori Matlovičová et al., (2015), zahŕňajú do zážitkového cestovného ruchu všetky pobyty, ktorým hlavným cieľom je prežitie príbehu spojeného s cestou do neznáma. Vysvetľujú, že osobitnou črtou zážitkového cestovného ruchu je emocionálny aspekt, ktorý môže byť späť:

- s objavovaním nových území počas cesty,
- So zvýšenou úrovňou rizika.

Cesty sú spojené so silným emocionálnym zážitkom, ktoré prináša pobyt v neobvyklom prostredí alebo poznávanie iných kultúr. Tvrdia, že cestovný ruch je v dnešnej dobe veľmi diskutovanou témou, ale nemôžeme ho považovať za súčasný fenomén. V tradičnom ponímaní sa spája s cestami, ktorých motívom bolo objavovanie a poznávanie neznámych kultúr sveta. Taktiež tu patrí putovanie mimo obvyklých trás v ťažkých podmienkach s málo rozvinutou infraštruktúrou (Matlovičová et al., 2015).

Zážitkovému cestovnému ruchu sa venuje aj zahraničná autorka Tarssanen (2009), ktorá považuje zážitkový cestovný ruch za fenomén 21. storočia, ale taktiež potvrdzuje, že vo svete má svoju históriu. Ďalej tvrdí, že zážitkový cestovný ruch ponúka o mnoho viac možností ako klasický cestovný ruch, pri ktorom účastník cestuje na určité miesto s cieľom prehliadnuť si ho. Pri zážitkovom cestovnom ruchu nejde o pasívne pozorovanie určitej atraktivity, ale aj o fakt niečo zažiť, pobaviť sa a stráviť svoj voľný čas zábavnou formou. Pri poznávaní nie je zapojený len zrak, ale aj sluch, čuch, chuť a hmat.

Turisti, ktorí sa najviac zaujímajú o zážitkový cestovný ruch sú mileniáli. Táto veková skupina odkladá nákup nehnuteľností a iných materiálnych vecí výmenou za celoživotné skúsenosti a zážitky (Bergstrom, 2021). K tomuto názoru sa prikláňa aj autor Tsvetkov (2020), ktorý tvrdí, že zážitkový cestovný ruch sa stáva čoraz viac populárnejším. Nakoľko účastníci cestovného ruchu radšej utrácajú peniaze na zážitky ako na iné materiálne veci.

Dôraz sa kladie na vyhľadávanie aktivít, ktoré oslovujú špecializované osobné záujmy a nie na „vyškrávanie miest a pamiatok, ktoré musia vidieť zo zoznamu úloh.“

1.7 Zážitok a jeho chápanie

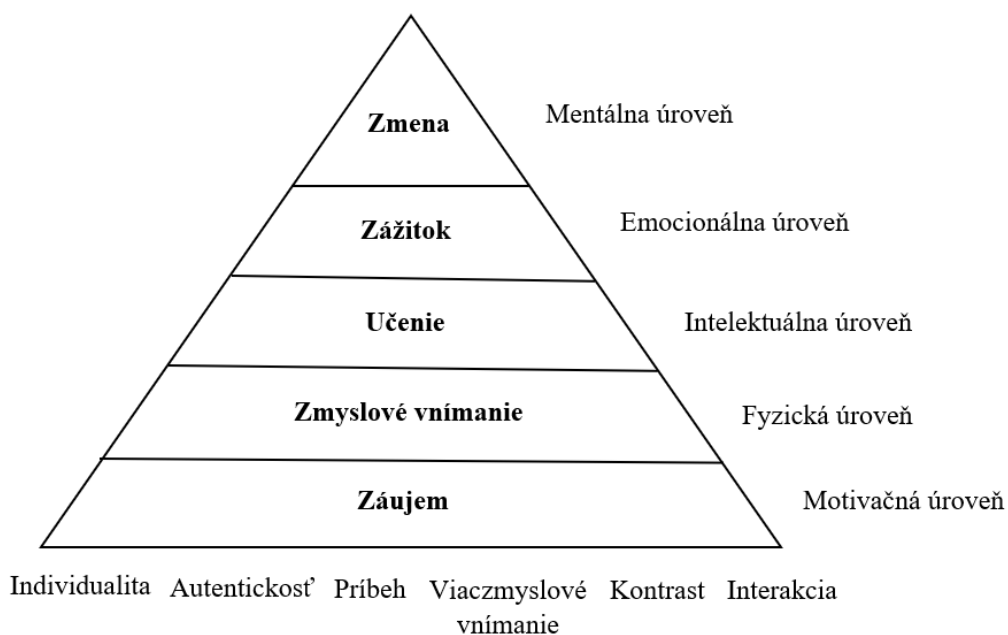
Podstata väčšiny produktov cestovného ruchu je relax prostredníctvom istej formy zážitku (Sharpley a Stone, 2010). Účastníci cestovného ruchu očakávajú, že zažijú niečo výnimočné, neopakovateľné a vzrušujúce, preto je zážitok predpokladom spokojnosti zákazníka. Zážitok je tvorený emocionálnou angažovanosťou jedinca a je pominuteľný (Gúčik, 2006). Aby sa stal zážitok jedinečným a nezabudnuteľným mal by pôsobiť na všetky zmysly a mal by sa líšiť od bežného života (Voříšková a Indrová, 2014). K tomuto názoru sa prikláňa aj autorka Černá (2015), ktorá tvrdí, že v zážitkovom cestovnom ruchu hrajú nezabudnuteľné zážitky dôležitú úlohu a tvoria jedinečný a individuálny produkt pre každého.

Autor Gúčik (2006) dopĺňa, že zážitok môže byť: „*exploratívny (niečo nové, nevšedné), somatický a fyziologický, sociálny (sociálny kontakt, spoločnosť), dodatočný (opáliť sa, presadiť sa ako osobnosť).*“

Zážitok nie je iba spotreba služieb cestovného ruchu v cieľovom mieste, ale môže ísť o spoznávanie turistických atraktivít, vzájomnú interakciu návštevníkov a miestnych obyvateľov, či celkovú atmosféru, ktorú prináša cieľové miesto. Tieto atribúty zážitku tvoria základné prvky produktu cestovného ruchu (Šauer et al., 2015).

Zmysluplný zážitok je pozitívny, nezabudnuteľný, emocionálny a môže viesť k osobnej zmene cestovateľa. Na identifikovanie odlišnosti zmysluplného zážitku od bežného a základných prvkov, ktoré by mal obsahovať produkt cestovného ruchu nám slúži zážitková pyramída. Zážitková pyramída pomáha analyzovať a pochopiť obsah zážitkových produktov v cestovnom ruchu, kultúrnom a zábavnom priemysle. Model zážitkovej pyramídy predstavuje ideálny produkt, ktorý zohľadňuje všetky prvky zážitkového cestovného ruchu. Slúži aj ako nástroj na identifikáciu kritických prvkov alebo nedostatkov v produkte (Tarssanen, 2009).

Obrázok č. 2 Model zážitkovej pyramídy

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa (Tarssanen, 2009)

1. Motivačná úroveň

Prvým krokom je vzbudenie záujmu u turistu, resp. vyvolanie potreby o daný produkt (Királ'ová a Straka, 2012).

2. Fyzická úroveň

Na fyzickej úrovni vníma turista produkt zmyslami. Produkt je vnímaný a prijatý do podvedomia a v turistovi vyvoláva rôzne pocity (La-Salle a Britton, 2003 podľa: Tarssanen, 2009).

3. Intelektuálna úroveň, resp. rozumová úroveň

Na intelektuálnej úrovni spracovávame zmyslové podnety a podľa toho konáme, učíme sa, myslíme, aplikujeme poznatky a formujeme názory. Rozhodujeme sa či sme s daným produktom spokojní alebo nie. Turista získava vzdelávaciu skúsenosť, možnosť naučiť sa niečo nové, rozvíjať a získavať nové poznatky, či už vedome alebo nevedome (La-Salle a Britton, 2003 podľa: Tarssanen, 2009).

4. Emocionálna úroveň

V emocionálnej úrovni dochádza k samotnému prežitiu zážitku. Predpokladá sa, že ak boli splnené predchádzajúce úrovne, u turistu by malo dôjsť k pozitívnej emočnej reakcii, zábave, potešeniu (Dvořáková, 2006).

5. *Mentálna úroveň*

Pozitívna emočná reakcia môže viesť k osobnej premene. Turista sa cíti ako nová osoba s iným pohľadom na svet. Ak je zážitok správne cielený, turista môže získať nový koníček či spôsob myslenia (Dvořáková, 2006).

Prvky zmysluplných zážitkov sú:

- *Individualita* - Znamená jedinečnosť, orientáciu na zákazníka, flexibilitu a potenciál prispôbiť produkt podľa preferencií a potrieb zákazníka. Rovnaký alebo podobný produkt nie je dostupný inde (Tarssanen, 2009).
- *Autenticnosť* - Autenticita sa vzťahuje na dôveryhodnosť produktu. Autenticitu si určuje každý turista sám. Produkt je autentický vtedy, keď ho turista považuje za dôveryhodný (Edward Bruner, 1994 podľa: Tarssanen, 2009).
- *Príbeh* - Je úzko spätý s autenticitou produktu. Dôveryhodný a autentický príbeh dodáva produktu spoločenský význam a dáva turistovi dôvod, prečo zážitok prežiť.
- *Viaczmyslové vnímanie* - Znamená, že sú zapojené nie len oči, ale aj čuch, chuť, hmat a sluch.
- *Kontrast* - Produkt by mal byť odlišný od každodenného života turistu. Turista musí mať možnosť zažiť niečo nové, exotické a nevšedné.
- *Interakcia* - Znamená kontakt medzi poskytovateľom a turistom (Tarssanen, 2009).

1.8 **Klasifikácia zážitkového cestovného ruchu**

V rámci väčšiny foriem CR je možné identifikovať aj isté subvarianty, ktoré svojim charakterom naplňajú znaky zážitkového cestovného ruchu. Napríklad v rámci pešieho cestovného ruchu autori Matlovičová et al. (2015) rozlišujú:

- *Turistický tramping* – Je to forma lacného cestovania, ktorého sa zúčastňujú účastníci sami alebo v menších skupinách a svoju cestu si plánujú individuálne. Využívajú na to jednoduché a lacné ubytovacie zariadenia.
- *Trekking* – Označuje sa aj ako extrémny variant turistiky. Sú to hlavne pešie výpravy v náročnom teréne a odlahlých územiach s minimálnou alebo žiadnou turistickou infraštruktúrou (Matlovičová et al., 2015).

Ďalej vysvetľujú, že k zážitkovému cestovnému ruchu v rámci špecializovaného cestovného ruchu sa zaraďujú tiež pobyty spojené s vykonávaním extrémnych športov a vymedzujú novú formu zážitkového cestovného ruchu a to:

- *Extrémny turizmus* – Forma zážitkového cestovného ruchu, v ktorej sa realizujú extrémne športy, ktoré sú orientované na získanie veľmi intenzívnych a emocionálnych zážitkov (Matlovičová et al., 2015).

Autori Zelenka a Pásková (2012) delia zážitkový cestovný ruch na tieto formy:

- *Gurmánsky cestovný ruch* – Je považovaný za sub-variant kulinárskeho turizmu (Matlovičová et al., 2015). Forma cestovného ruchu, ktorej hlavným cieľom je gastronómia a gastronomické zážitky. Turista sa môže zúčastniť gastronomických akcií, taktiež môže ísť o zážitky spojené s konzumáciou, prezentáciou jedla a zoznámením sa s tradíciami iných kultúr (Kotíková, 2013).
- *Dobrodružný/Adrenalinový cestovný ruch* – Niekedy sa radí aj ako súčasť športového cestovného ruchu. Môže ísť o túžbu vykonávať extrémne športy ako napr. vysokohorská turistika, horolezectvo, let balónom, paragliding, snowboarding, bungee jumping a ďalšie (Gúčik, 2010).
- *Sexuálny cestovný ruch* – „Je jedna z najkontroverznejších foriem súčasného turizmu.“ (Matlovičová et al., 2015, s. 225). Niektorí cestovatelia plánujú vycestovať, aby si splnili svoje sexuálne túžby. Patria sem destinácie ako Thajsko, Sinagapoore, Dominikánska republika a ďalšie (Hohnholz, 2022).
- *Gamblersky cestovný ruch* – Cestovanie, ktoré podmieňuje hráčska vášeň. Patria sem krajiny ako Las Vegas a Monako (Zelenka a Pásková, 2012).
- *Drogový cestovný ruch* – Pod drogovým cestovným ruchom rozumieme vyhľadávanie a návštevu destinácii, v ktorých sa užívanie drogových omamných látok pokladá za legálne (Zelenka a Pásková, 2012).
- *Virtuálny cestovný ruch* – Ide o kontroverznú formu cestovania vzhľadom k tomu, že sa odohráva vo virtuálnom priestore pomocou počítačových technológií a technologických prostriedkov (Zelenka a Pásková, 2012).
- *Kozmický / vesmírny cestovný ruch* – Najnovšia, najdrahšia a najnáročnejšia forma zážitkového cestovného ruchu. Zabezpečuje ju organizácia, ktorá je na to špecializovaná a predstavuje organizovanú cestu do vesmíru (Kotíková, 2013).

Iný pohľad prinášajú autorky Voříšková a Indrová (2014), ktoré rozdelili zážitkový cestovný ruch do štyroch skupín a to na: „*gastronomické zážitky, zážitky z adrenalinových športov (dobrodružstva), neobvyklé návštevy historických a prírodných miest, wellness a zdravie.*“

1.9 Dobrodružný/Adrenalínový cestovný ruch ako forma zážitkového cestovného ruchu

Pre účely našej bakalárskej práce by sme chceli bližšie priblížiť dobrodružný cestovný ruch ako formu zážitkového cestovného ruchu. Mnoho autorov ako napríklad profesor Gúčik (2010) a autori Zelenka a Pásková (2012) považujú dobrodružný cestovný ruch ako súčasť športového cestovného ruchu a taktiež pracujú s pojmom adrenalínový cestovný ruch, ktoré berú ako synonymum dobrodružného.

Dobrodružný cestovný ruch (adventure tourism) je *„forma cestovného ruchu, ktorá vznikla z túžby po objavovaní, s istou mierou kontrolovaného rizika. Existuje túžba zdolávať vysoko položené miesta, cestovať pod vodou, odľahlých končín sveta, žiť na ostrove ako Robinson alebo cestovať mimo planéty Zem, pestovať extrémne športy (paragliding, snowboarding, bungee jumping, kaňoning, rafting, skalolezectvo ap.)“* (Gúčik, 2006, s.35; Gúčik 2004, s. 14).

Ďalej dopĺňa, že existujú aj fyzicky menej náročné aktivity, ktoré sú spojené s extrémnymi podmienkami, napr. na púšti, ľadovci, v krajinách s vojnovým konfliktom. Uvádza, že dobrodružný cestovný ruch má individuálny charakter, v ktorom účastník potrebuje špeciálne vybavenie a výstroj. S dobrodružným cestovným ruchom sa spája určité riziko, preto sa vyžaduje istá príprava a zabezpečenie (Gúčik, 2010).

Dobrodružný cestovný ruch (adrenalínová dovolenka, dobrodružná dovolenka) je *„forma cestovného ruchu, ktorej hlavným rysom je neočakávanosť, neexistencia pevne daného programu, prípadne aj určitá miera kontrolovaného rizika. Typickými aktivitami sú horolezectvo (alpinizmus), vysokohorská turistika, survival a safari v Afrike, zájazdy a pobyty s prvkami extrémnych a adrenalínových športov (skoky voľným pádom zo skál s padákom, bungee-jumping, rafting, splavovanie divokých riek, extrémne lyžovanie, paragliding, snowboarding na extrémnych svahoch. Súčasťou dobrodružného cestovného ruchu môže byť aj hipoturistika“* (Zelenka a Pásková, 2012, s. 114-115).

Cestovný ruch patrí medzi rýchlo rastúce odvetvia v krajine a dobrodružný cestovný ruch je jedna z najrýchlejšie rastúcich foriem zážitkového cestovného ruchu. V UNWTO neexistuje doposiaľ žiadna definícia dobrodružného cestovného ruchu, avšak Adventure Travel Trade Association (ATTA) definuje dobrodružný cestovný ruch ako: *„Zájazd, ktorý zahŕňa aspoň dva z týchto prvkov: fyzická aktivita, prírodné prostredie a kultúrne ponorenie.“* Dopĺňa, že dobrodružný cestovný ruch môže byť *domáci* alebo

medzinárodný. Musí obsahovať aspoň jedno prenocovanie a účastník by sa nemal zdržať dlhšie ako jeden rok (UNWTO, 2014).

Autori Čertík, Fišerová (2009, podľa: Mudrík, 2018) vymedzujú adrenalínový cestovný ruch, resp. dobrodružný ako jedným z nových trendov, o ktorý je zvyšujúci sa záujem a uprednostňuje sa pred organizovaným cestovným ruchom. Ďalej autor Mudrík (2018) tvrdí, že účastníci majú záujem počas dovolenky zažiť nezabudnuteľné dobrodružstvo a adrenalínové aktivity. Patria sem vonkajšie aktivity náročné na fyzickú aktivitu, ktoré sa vykonávajú v nezvyčajnej, exotickej, divokej pustatine alebo krajine.

UNWTO (2014) uvádza, že o dobrodružný cestovný ruch sa zaujímajú turisti, ktorí radi riskujú a chcú zažiť niečo jedinečné. Dobrodružní turisti sú ochotní si zaplatiť prémie za vzrušujúce a autentické zážitky. Prevádzkovatelia dobrodružného cestovného ruchu bežne ponúkajú destinácie ako sú Kolumbia, Severná Kórea, Irán, Rwanda a ďalšie miesta, ktoré sa zotavujú z environmentálneho a politického stresu. Tieto cieľové miesta sú ponúkané takým dobrodružným turistom, ktorí hľadajú netradičné cesty a autentické zážitky.

Aktivity v dobrodružnom cestovnom ruchu sa delia na dve hlavné kategórie, a to na *mäkké dobrodružstvo* (soft adventure) a *tvrdé dobrodružstvo* (hard adventure). Tvrdé aj mäkké dobrodružstvá sú vysoko lukratívnymi segmentami cestovného ruchu. Účastník musí vyložiť náklady na dobrodružnú aktivitu, výcvik, výstroj, letenky, sprievodcov a mnoho ďalšieho (UNWTO, 2014). Účastníci si vyberajú z ponuky mäkkých a tvrdých dobrodružstiev na základe osobných preferencií a záujmov (Khairi Alwi, 2020).

Tvrdé dobrodružstvo sa vyznačuje zvýšenou mierou rizika, aktívnym zapojením a náročnou aktivitou. Medzi tvrdé dobrodružstvá patria trasy, ktoré sa nachádzajú často mimo bežných tratí s minimálnou infraštruktúrou. Turisti si často vyberajú izolované miesta, ktoré nie sú preskúmané, aby získali skúsenosti z prvej ruky. Tieto miesta môžu obsahovať určitý stupeň rizika a nebezpečenstva, s ktorým turista musí predpokladať, preto je nevyhnutná zvýšená koncentrácia, vysoká odbornosť účastníkov a organizátorov zájazdov. Aktivitami tvrdých dobrodružstiev sú paragliding, parašutizmus, horolezectvo, via-ferrata, zjazdové lyžovanie, potápanie, kajakovanie na divokej vode, trekking a mnohé ďalšie (Khairi Alwi, 2020).

Mäkké dobrodružstvo zahŕňa činnosti, ktoré sú bez nebezpečenstva, resp. väčšina ľudí ich považuje za bezpečné a nevyžadujú si takú zručnosť ani skúsenosť ako pri tvrdom

dobrodružstve. „Mäkkí“ dobrodružní cestovatelia sa vyhýbajú rutine, rozširujú svoje komfortné zóny a objavujú nové veci. Patria sem aktivity ako pešia turistika, cyklistika, jazda na kajaku/kanoistika, rybolov, jazda na koni, lyžovanie, surfovanie a mnoho ďalších. Radi sa sem aj autentické zážitky z archeologických, agroturistických, kulinárskych aktivít (Kovacs, 2017).

V nasledujúcej tabuľke vidíme prehľad rôznych aktivít a ich zaradenie do mäkkého alebo tvrdého dobrodružstva.

Tabuľka č. 1 Klasifikácia dobrodružných aktivít v rámci zážitkového CR

Aktivita	Typ dobrodružstva
Archeologická expedícia	Mäkké
Účasť na miestnych festivaloch/veľtrhoch	Ostatné
Backpacking	Mäkké
Pozorovanie vtákov	Mäkké
Kemping	Mäkké
Kanoistika	Mäkké
Jaskyniarstvo	Tvrde
Lezenie (horské, skalné)	Tvrde
Plavba	Ostatné
Kultúrne aktivity	Ostatné
Ekoturistika	Mäkké
Vzdelávacie programy	Mäkké
Environmentálne udržateľné činnosti	Mäkké
Rybolov	Mäkké
Spoznávanie miestnych obyvateľov	Ostatné
Turistika	Mäkké
Jazda na koni	Mäkké
Lov	Mäkké
Jazda na kajaku	Mäkké
Rafting	Mäkké
Safari	Mäkké
Plachtenie	Mäkké
Potápanie	Mäkké
Šnorchlovanie	Mäkké
Lyžovanie/snowboarding	Mäkké
Surfovanie	Mäkké
Trekking	Tvrde
Návšteva priateľov/rodiny	Ostatné
Dobrovoľnícka turistika	Mäkké

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa (UNWTO, 2014, podľa: ATTA, 2013)

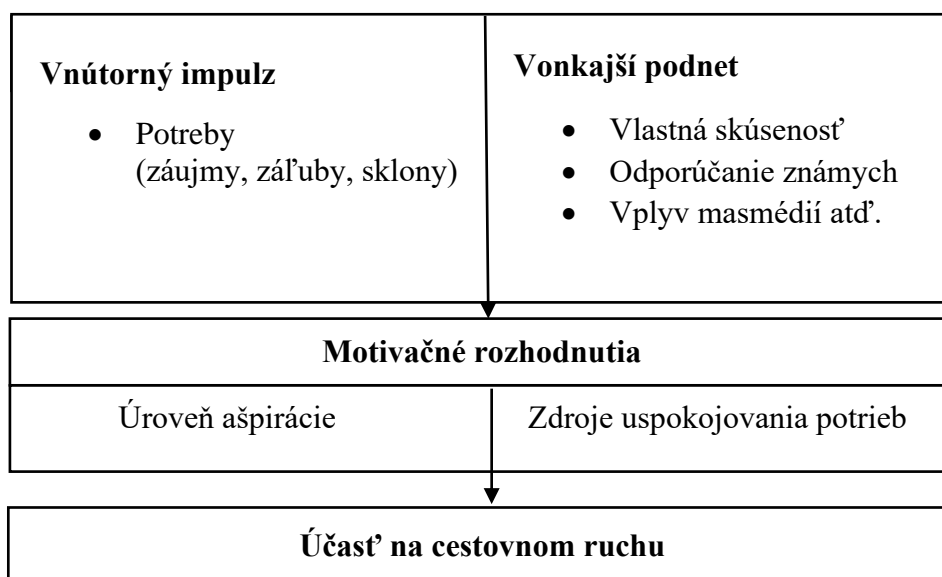
1.10 Motivácia účasti na zážitkovom cestovnom ruchu

Motivácia je „psychický proces vytvárania motívov“ (Gúčík, 2004, s. 23; Gúčík, 2010, s. 116). Motivácia je kombinácia vonkajších a vnútorných podnetov, ktoré účastníka vedú k určitej osobnej aktivite. Motivácia v cestovnom ruchu je jedna z mnohá kritérií pre vymedzenie foriem cestovného ruchu. Ako príklad uvádzame účastníka, ktorý chce zažiť dobrodružstvo a vyhľadáva nezabudnuteľné zážitky. Takýto turista sa bude zúčastňovať na zážitkovom cestovnom ruchu, resp. jeho forme – dobrodružnom cestovnom ruchu (Zelenka a Pásková, 2012). Poznanie takýchto motívov je veľmi dôležité z hľadiska uspokojovania potrieb návštevníkov (Gúčík, 2006).

Autor Gúčík (2006, s. 107-108) definuje motiváciu v cestovnom ruchu ako „súbor činiteľov, ktoré vyvolávajú, udržiavajú a usmerňujú správanie návštevníka – subjektu cestovného ruchu. Motivácia vychádza z jeho hodnotovej orientácie, hierarchie, potrieb, schopností a skúseností.“ Ďalej dopĺňa, že motívy cestovného ruchu sa delia na: „dovolenkové (turistické) – útek od všedného dňa, sebzdokonaľovanie, hľadanie kontaktov, oddych a uvoľnenie, aktivita, vzdelávanie, zdravie, zážitok a dobrodružstvo; neturistické – obchodno-hospodárske, politické a náboženské“ (Gúčík, 2006, s. 108)

Motívy bývajú rôzne a iba dominantný motív nás vie priviesť k rozhodnutiu, konaniu a následne k dosiahnutiu uspokojenia potreby (Gúčík, 2004).

Schéma č. 2 Motivácia v cestovnom ruchu

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa (Gúčík, 2004)

Ako sme už uviedli motiváciu v cestovnom ruchu môžeme rozdeliť na vnútorné a vonkajšie podnety, resp. impulzy. *Vnútorový motivačný impulz* môže byť vzbudený *vonkajším podnetom* a to buď vlastnou skúsenosťou, odporúčaním známych, vplyvom masmédií a pod. *Motivačné rozhodnutie* je ovplyvnené *ašpiráciou*, to znamená túžbu po niečom. Účastník sa snaží k uspokojeniu svojich potrieb priblížiť. Takisto je ovplyvnené aj *zdrojmi uspokojovania potrieb*, medzi ktoré patria voľný čas, finančné prostriedky, vhodná ponuka a pod. Výsledkom procesu rozhodovania je *účasť na istej forme cestovného ruchu* (Gúčík, 2004).

Účastníci v zážitkovom cestovnom ruchu hľadajú také zážitky, ktoré sa líšia od bežného života. Zážitkový cestovný ruch je tvorený dvomi hraničnými aspektmi a to:

1. „*Hľadanie a prežívanie spoločenských kontaktov, kontaktov s prírodou a kultúrnym prostredím,*
2. *Hľadanie zážitkov v rámci atrakcií“* (Zelenka a Pásková, 2012).

Autori Borovský et al., (2008) za hlavný motív účasti na cestovnom ruchu považujú získavanie zážitkov a uspokojovanie potrieb, ktoré sa líšia od nášho bežného života. Malo by ísť o vytváranie takých zážitkov, ktoré pozitívne ovplyvnia náš vzťah k destinácii. Tvrdia, že atrakcie cestovného ruchu sú základnou motiváciou, pretože práve tie nám poskytujú zážitky. Pod atrakciami cestovného ruchu rozumejú všetko čo uspokojuje potreby účastníkov a prináša im pozitívne zážitky – príroda, historické pamiatky, športové, kultúrne udalosti alebo konferencie.

1.11 Trendy v zážitkovom cestovnom ruchu

Cestovný ruch je významným fenoménom, ktorý sa neustále mení a vyvíja. Tento stále meniaci sa systém prináša nové druhy a formy cestovného ruchu a s nimi aj nové trendy (Kotíková, 2013). Tieto trendy vznikajú pod vplyvom rôznych vonkajších a vnútorných činiteľov. Medzi vonkajšie činitele patria *demografické a sociálne zmeny, vývoj hospodárstva a financií, politické a legislatívne zmeny, technický rozvoj, infraštruktúra dopravy, rozvoj obchodu a bezpečnosť cestovania*. Vnútorne činitele tvoria *dopyt, ponuka a distribúcia produktov, segmentácia trhu, marketing, vývoj súkromného sektora a ľudské zdroje* (Gúčík, 2006).

Autori Borovský a kol. (2008) vymedzujú niekoľko trendov v cestovnom ruchu. Z hľadiska spoločenských zmien je významný trend, kde technologický pokrok umožňuje

ľahšie a rýchlejšie získavanie informácií o možnostiach cestovania a neobvyklých zážitkoch (Borovský et al., 2008).

K zákazníckym trendom patrí *„vyhľadávanie takých aktivít, ktoré sú spojené s „testovaním“ fyzickej alebo duševnej kondície. Ide o vyhľadávanie dobrodružstiev, adrenalínových zážitkov, ale aj cvičenie jogy, bojové športy a iné aktivity, ktoré sa odlišujú od štandardného spôsobu života. Nemusí sa to prejavovať v celkovej orientácii pobytov, ale ako doplnok ku konzervatívnejmu „leňošeni“ na slnku alebo pri vode“* (Borovský et al. 2008, s. 20).

K destinačným trendom patrí prechádzanie od produktov k zážitkom. Zvyšujú sa nároky zákazníkov na kvalitu poskytovaných služieb, hlavne vďaka rýchlemu prístupu k informáciám od iných turistov, prostredníctvom pohodlného prístupu k platformám umožňujúcim prakticky okamžite v reálnom čase zdieľať hodnotenie aj samotného zážitku, napr. streamovaním online. *„Produkty, ktoré destinácie ponúkajú, nespočítajú v ich fyzickej podobe (ako hotely, reštaurácie alebo atrakcie), ale v tom ako pôsobia na plnenie očakávaní v zážitkoch návštevníkov. Neoddeliteľnou súčasťou je preto spôsob pôsobenia produktov na účastníkov, kultúra ich pôsobenia na všetky zmysly človeka“* (Borovský et al. 2008, s. 20-21).

Ako uvádza portál Trend (2022) v posledných rokoch sa záujem od rodinných dovolení presunul k personalizovaným výletom, ktoré nám prinášajú intímnejšie zážitky. Turisti preferujú skôr „stretnutia s nedotknutou divočinou“ ako typické a preplnené turistické destinácie. Sprostredkovatelia cestovného ruchu preto budú ponúkať intenzívne zážitky, s dôrazom na preferenciu zákazníka a jeho individualitu (Holubcová, 2021).

Profesor Gúčík (2006) dopĺňa, že preferencie turistov sa budú sústreďovať na komfort a dobrodružstvo, a na trhu sa bude presadzovať netradičné cestovanie, a to aj do blízkeho vesmíru. Dôraz sa bude klásť na produkt, ktorý bude obsahovať tri prvky – poznávanie, zábavu a zážitok.

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom práce bude preskúmať možnosti ponuky a dopytu zážitkového cestovného ruchu na príklade Malej Fatry a jej okolia

Hlavný cieľ sme ďalej rozčlenili na nasledujúce čiastkové ciele práce:

C1: Stručne vymedziť základné charakteristiky problematiky cestovného ruchu ako širšieho teoretického rámca skúmanej problematiky.

C2: Preskúmať akademické prístupy k vymedzeniu problematiky zážitkového cestovného ruchu v dostupnej odbornej literatúre a popísať jeho špecifiká, s osobitným zreteľom na aspekty motivácie účasti.

C3: Porovnať prístupy odborníkov ku klasifikácií subvariantov zážitkového cestovného ruchu.

C4: Vymedziť skúmané územie, z pohľadu prírodných predpokladov pre rozvoj zážitkového cestovného ruchu

C5: Preskúmať a typizovať aktuálnu ponuku adrenalínových aktivít v Malej Fatre a okolí.

C6: Podrobne preskúmať jeden zvolený produkt adrenalínového cestovného ruchu: Via Ferratu HZS Martinské hole, z perspektívy dopytu.

Na základe hlavného cieľa práce sme sformulovali nasledujúce výskumné otázky:

1. V čom sú základné rozdiely prístupov odborníkov k vymedzovaniu zážitkového CR?
2. Aké sú aktuálne trendy v zážitkovom cestovnom ruchu?
3. Aké typy adrenalínových zážitkov z pohľadu potrebného špecializovaného vybavenia a charakteru prírodného prostredia ponúka územie Malej Fatry a jej okolia?
4. Používajú turisti na via Ferrate HZS Martinské hole ochranné vybavenia?
5. Podstupujú turisti pred lezením na via Ferrata HZS Martinské hole špeciálnu prípravu?
6. Považujú turisti via Ferrata HZS Martinské hole za dostatočný adrenalínový zážitok?
7. Využívajú pri lezení na via Ferrata HZS Martinské hole aj asistenciou horského vodcu?
8. Poškodzujú turisti na via Ferrata HZS Martinské hole nejakým spôsobom prírodné prostredie, ktorým trasa vedie?

3 Metodika práce a metódy skúmania

3.1 Charakteristika objektu skúmania

„*Pohorie Malá Fatra sa nachádza na severozápade Slovenska v Žilinskom kraji a je ohraničená Strážovskými vrchmi, Oravskou Magurou a Veľkou Fatrou na juhu*“ (Terchová, 2023). „*Patrí do Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty a subprovincie Vnútorne Západné Karpaty*“ (Horydoly, 2020). Rozprestiera sa v štyroch okresoch a to v Žiline, Dolnom Kubíne, Martine a Ružomberku. Rozloha Malej Fatry je 549 km², z toho 223km² patrí do národného parku a ostatná časť je ochranným pásmom (Nmalafatra, 2023). „*Na území národného parku a jeho ochranného pásma sa nachádza 30 maloplošných chránených území, z toho 14 národných prírodných rezervácií, 10 prírodných rezervácií, 5 prírodných pamiatok a jeden chránený areál*“ (Npmalafatra, 2023). Viac ako 70% celkovej rozlohy Malej Fatry zaberajú lesy (Npmalafatra, 2023). Malá Fatra je štvrtým najvyšším pohorím na Slovensku, hneď po Vysokých, Nízkych Tatrách a Oravských Beskydách. Najvyšším vrchom je Veľký Kriváň s nadmorskou výškou 1709 m. n. m. (Infoglobe, 2023). Dĺžka hrebeňa Malej Fatry je 76 km a tiahne sa od juhozápadu na severovýchod (Infoglobe, 2023).

„*Malá Fatra patrí do povodia Váhu a len malú časť odvodňuje povodie Nitry*“ (Infoglobe, 2023). Nachádza sa tu mnoho prameňov a vodopádov, pričom najväčším vodopádom Malej Fatry je Šútovský vodopád s výškou 38m (Infoglobe, 2023). Jednou z výnimočných charakteristík Malej Fatry je jej výrazné rozdelenie na dve časti riečnym údolím, čo ju robí jediným pohorím na Slovensku s takýmto geografickým delením. Práve na tomto mieste rieka Váh vytvára Domašínsky meander, ktorý je najväčším riečnym meandrom na Slovensku (Infoglobe, 2023). „*Rieka Váh delí Malú Fatru na dve charakterom odlišné časti a to na Lúčanskú Malú Fatru a Krivánsku Malú Fatru. Lúčanskú Malú Fatru obkolesujú Strážovské vrchy, Turčianska kotlina, rieka Rajčianka a na severe rieka Váh. Najvyšším vrcholom Lúčanskej Malej Fatry je Veľká Lúka s nadmorskou výškou 1475,5 m. n. m*“ (Terchová, 2023). Ďalším turisticky zaujímavým vrcholom Lúčanskej Malej Fatry je vrch Minčol, na ktorom sa nachádza veľký kovový dvojkríž (Terchová, 2023). V južnej časti pohoria sa nachádza obľúbený vrch Kľak, ktorý sa týči nad Fačkovským sedlom (Sulek a Kiňo, 2021). Turisticky atraktívnejšia je severná krivánska časť (Bukvai, 2005). Na západe je ohraničená Žilinskou kotlinou (rieka Rajčianka), na severe Kysuckou vrchovinou, na východe Šípskou Fatrou, od ktorej je oddelená dolinami riek Orava a Váh a na juhu Turčianskou kotlinou (Horydoly, 2020). V roku 1988 bola veľká časť Krivánskej Malej

Fatry (223km²) vyhlásená za národný park (Terchová, 2023). „V Krivánskej Malej Fatre sa nachádzajú aj najvyššie vrcholy Malej Fatry – Veľký (1 708,7 m n. m.) a Malý Kriváň (1 670,9 m n. m.)“ (Terchová, 2023). Pri návšteve tejto časti sa dá dostať k turisticky zaujímavým atrakciám. „Hlavný hrebeň Krivánskej Fatry sa začína pri obci Nezbudská Lúčka, kde sa na pravom brehu Váhu nachádza Starý hrad a na druhom brehu rieky sa týči hrad Strečno“ (Terchová, 2023). Krivánska Malá Fatra sa vyznačuje prevažne krasovým reliéfom, ktorý vytvoril kaňonovité doliny vhodné najmä na turistiku. Nachádzajú sa tu aj turisticky známe skalnaté dolomitové štíty ako Veľký Rozsutec (1610 m) a Malý Rozsutec (1343m), Chleb (1646 m), Stoh (1608 m), Suchý (1468 m), niekoľko tiesňav – Tiesňavy, Jánošíkove diery a Vrátna dolina (Horydoly, 2020). Malá Fatra je pohorie, kde môžeme nájsť mnoho jaskýň, ktoré ale nie sú verejne prístupné. „Medzi najdlhšie patrí Vyvieračka, ktorá je dlhá 620m a je z časti zaplavená (Horydoly, 2020). Je zdrojom pitnej vody pre obec Terchová. Ďalšie významné jaskyne sú Kryštálová jaskyňa v Malom Rozsutci, Hoblíková jaskyňa, Višňovská jaskyňa, Jaskyňa v Kral'ovianskej kope a mnoho ďalších“ (Horydoly, 2020).

Malá Fatra ponúka ubytovanie v dolinách ale i pod hrebeňmi v turistických chatách a horských hoteloch. „Pre horské túry sú polohou najlepšie situované Chata pod Suchým, Chata Vrátna, Chata pod Chlebom (s možnosťou stanovať), Chata na Grúni (s možnosťou stanovať), Chata pod Kľačianskou Magurou, Chata na Martinských holiach, Hotel Boboty, Horský Hotel Havrania Zázrivá, Hotel pod Sokolím“ (Horydoly, 2020).

3.2 Postup pri spracovaní práce

Pri spracovávaní bakalárskej práce sme postupovali v troch etapách: I. prípravná a spracovanie teoretických rámcov problematiky, II. realizačná fáza výskumu a III. vyhodnocovacia fáza. Konkrétne sme postupovali nasledovne:

I. Prípravná fáza a spracovanie teoretických rámcov problematiky

1. Na základe anotácie práce a hlavného cieľa práce sme stanovili čiastkové ciele a výskumné otázky. Otázky sme sformulovali s ohľadom na to, aby nám pomohli dosiahnuť stanovené ciele práce.
2. Nasledovalo premyslenie a stanovenie postupu práce a metód skúmania, ktoré sme považovali za kľúčové pre úspešné dosiahnutie stanovených cieľov práce. Zvolená metodika práce nám pomohla pri plánovaní a organizovaní nášho výskumu, zatiaľ čo metódy skúmania nám umožnili získať požadované informácie pre našu prácu.

3. V úvodnej etape písania práce sme sa sústredili na zhromaždenie dostupnej vedeckej a odbornej literatúry, ktorá sa venuje problematike zážitkového cestovného ruchu.

II. Realizačná fáza výskumu

4. Preštudovali sme získané zdroje a na základe stanovených cieľov sme spracovali teoretickú časť. Zamerali sme sa na vymedzenie základných charakteristík problematiky cestovného ruchu a identifikovali sme oblasť zážitkového cestovného ruchu. Cieľom bolo vytvoriť podklady pre analýzu a zhrnutie dosiahnutých výsledkov, ktoré sme plánovali získať v priebehu našej práce.
5. Na základe preštudovaných zdrojov a v súlade s cieľmi práce sme formulovali ciele a otázky výskumu.
6. Naplánovali sme postup pri tvorbe empirickej časti práce.
7. Na základe cieľov práce sme vytvorili súbor otázok pre online anketu, zameranú na používanie špeciálneho vybavenia via ferrata, výskyt úrazov, fyzické predispozície lezcov a prípadné zásahy účastníkov do prírody alebo vybavenia via ferraty.
8. V tejto fáze sme sa ďalej zamerali na zmapovanie ponuky adrenalínového cestovného ruchu v Malej Fatre. Cieľom bolo získať informácie o dostupných adrenalínových aktivitách, ktoré sú k dispozícii pre návštevníkov Malej Fatry a okolia so zámerom typizovať aktuálne ponuky adrenalínových aktivít.
9. Uskutočnili sme terénny výskum zameraný na zmapovanie Via ferrata HZS Martinské hole.
10. Zabezpečili sme umiestnenie online ankety na dostupných sociálnych sieťach a oslovili sme návštevníkov Via ferrata HZS Martinské hole s cieľom zistiť ich vnímanie produktu.

III. Vyhodnocovacia fáza výskumu

6. Získané dáta a informácie z mapovania atraktivít adrenalínového cestovného ruchu v Malej Fatre sme analyzovali a vytvorili klasifikáciu adrenalínových atrakcií.
7. Spracovali sme získané dáta z terénneho výskumu a vytvorili prehľadnú interaktívnu mapu, ktorú sme sprístupnili pre verejnosť.
8. Vyhodnotili sme online anketu. Získané informácie sme spracovali graficky.

9. Výsledky empirickej časti práce sme spracovali, vyhodnotili k stanoveným cieľom a finalizovali textovú časť práce.

3.3 Spôsob získavania údajov a ich zdroje

Prvým zdrojom informácií ktorý sme využili boli rôzne printové a elektronické zdroje informácií vrátane internetových článkov, publikácií, kníh, elektronických kníh a časopisov. Tieto zdroje sme vyhľadávali pomocou licencovaných databáz, ktoré umožňujú prístup k širokému spektru odborných časopisov a publikácií. Medzi tieto databázy patrili Web of Science, SCOPUS, EBSCO, ProQuest, ScienceDirect, Researchgate a Google Scholar, ktoré poskytujú prístup k vedeckým článkom a odborným publikáciám z rôznych akademických oblastí. Okrem týchto licencovaných databáz sme tiež použili elektronické zdroje Slovenskej ekonomickej knižnice, ktorá nám poskytla prístup k širokému spektru publikácií a dokumentov v oblasti ekonómie a manažmentu.

Pred použitím v našej práci sme sa uistili, že zdroje sú vedecky overené, relevantné a aktuálne. Taktiež sme sa snažili čerpať z rôznych iných dostupných zdrojov, vrátane domácich a zahraničných, aby sme zabezpečili čo najširší pohľad na danú problematiku.

Okrem internetových zdrojov a licencovaných databáz sme v praktickej časti bakalárskej práce pre účely spracovania prípadovej štúdie, použili primárne dáta, ktoré sme získali vlastným prieskumom verejnej mienky.

3.4 Použité metódy vyhodnotenia a interpretácie výsledkov

Pri spracovaní teoretickej časti sme využili *metódu systematizácie*, ktorá nám umožnila získať a zhrnúť informácie o problematike cestovného ruchu ako celku a zážitkového cestovného ruchu z rôznych zdrojov, ako sú publikácie, knihy a vedecké články. Táto metóda nám pomohla organizovať a štrukturovať získané informácie do prehľadného celku, ktorý sme následne mohli využiť pri ďalšom spracovaní našej práce (Fondecó, 2022).

V našej práci sme použili *metódu analýzy* pri spracovaní zložitejších údajov, ktoré sme rozkladali na jednotlivé časti s cieľom lepšieho pochopenia obsahu textu. V teoretickej časti práce sme uviedli niekoľko definícií cestovného ruchu a tiež definície zážitkového cestovného ruchu od rôznych autorov, ktoré sme podrobnejšie rozobrali a vysvetlili ich význam v kontexte našej práce. Na základe tejto analýzy sme identifikovali niekoľko subvariantov cestovného ruchu, ktoré spĺňajú znaky zážitkového cestovného ruchu. V praktickej časti sme metódu *analýzy* použili na vyhodnotenie získaných výsledkov z online

ankety a prípadovej štúdie. Táto metóda nám pomohla identifikovať a rozložiť zložité vzťahy a informácie a získať z nich relevantné závery pre našu bakalársku prácu.

Metóda syntézy sa používa na zosúladenie a kombináciu rôznych informácií a faktov s cieľom odhaliť ich vzájomné súvislosti a pochopiť príčiny a závislosti medzi nimi (Kvizy, 2023). Táto metóda nám umožnila aj sledovanie tendencií a vývoja v danom obore alebo téme. V našej práci sme ju využili pri získavaní celkového prehľadu o problematike cestovného ruchu a zážitkového cestovného ruchu z viacerých zdrojov a taktiež pri zhromažďovaní a spracovaní údajov z našich praktických výskumných metód.

Metóda komparácie je používaná na porovnávanie dvoch alebo viacerých javov alebo predmetov s cieľom identifikovať ich podobnosti a rozdiely (Fmph.uniba, 2023). V našom prípade sme použili túto metódu na porovnanie pojmov "cestovanie" a "cestovný ruch" a tiež na porovnanie rôznych druhov a foriem cestovného ruchu. Pri použití metódy komparácie je dôležité zohľadniť relevantné faktory a kritériá, aby sme mohli urobiť spravodlivé a relevantné porovnanie (Fmph.uniba, 2023). V praktickej časti našej práce sme aplikovali metódu komparácie na porovnanie počtu zásahov, ktoré sa udiali na iných ferratách.

Pomocou *metódy dedukcie* sme v našej práci dokázali prejsť od všeobecných faktov a informácií k záverom, ktoré sú pre nás relevantné. Týmto spôsobom sme sa snažili vytvoriť logické a dôsledné závery, ktoré nám pomôžu pri tvorbe návrhov a odporúčaní v súvislosti s našou prácou. Dedukcia nám umožňuje získavať nové poznatky a informácie na základe už známych faktov (Oimurschool, 2023).

Ďalšou metódou použitou v rámci praktickej časti bola *prípadová štúdia*. Táto metóda sa zameriava na hlbšie skúmanie konkrétnych prípadov alebo situácií, a to prostredníctvom dôkladného zberu a analýzy rôznych druhov dát (Cherry, 2022). Metódu prípadovej štúdie sme využili na opis ferraty HZS Martinské hole, čo nám umožnilo hlbšie preskúmať a popísať túto ferratu.

V rámci prípadovej štúdie sme využili *metódu prieskumu verejnej mienky - online anketu* na získanie hlbšieho pohľadu na ferratu HZS Martinské hole. Táto metóda nám umožnila získať relevantné informácie od respondentov, ktoré sme následne využili pri analýze a interpretácii výsledkov prípadovej štúdie. Tieto primárne dáta sme získali prostredníctvom vlastného prieskumu verejnej mienky. Konkrétne sme zvolili online prieskum prostredníctvom platformy Google Forms. Respondentov sme oslovovali cez sociálne siete, a to konkrétne Facebook a Instagram kde sme odkaz na prieskum zdieľali.

Celkovo sme respondentom položili 19 otázok, z ktorých bolo 14 uzatvorených s možnosťou výberu preddefinovanej odpovede, 1 škálová otázka a 4 otvorené otázky. Prieskumu sa zúčastnilo celkom 116 respondentov, pri čom 6 z nich sme z vyhodnocovania vyradili, pretože nespĺňali úvodné filtračné kritéria. Najväčšiu skupinu respondentov a súčasne oslovených návštevníkov ferraty HZS Martinské hole v našom prieskume sú muži vo veku 31 až 50 rokov, s ukončenou strednou školou s maturitou a zamestnaný v práci. Podľa miesta bydliska dominoval Žilinský kraj, čo vzhľadom na polohu ferraty HZS Martinské hole v tomto kraji nie je prekvapujúce. Po Žilinskom kraji nasledoval Trenčiansky kraj a rovnaký počet odpovedí získali Trnavský, Bratislavský, Banskobystrický kraj a dvaja účastníci uviedli bydlisko v Českej republike (graf 1).

Graf č. 1 Bydlisko respondentov podľa krajov

Zdroj: Vlastný empirický výskum (2023)

V rámci spracovania všetkých získaných údajov sme použili *jednoduché štatistické metódy*. Pre názornejšiu interpretáciu a vizualizáciu získaných výsledkov, sme využili grafy a mapy.

4 Výsledky práce a diskusia

V tejto kapitole budeme prezentovať výsledky nášho výskumu, ktoré sme dosiahli po aplikácii metód a postupov, ktoré sme uviedli v predchádzajúcich kapitolách. Budeme uvádzať kvantitatívne a kvalitatívne údaje, ktoré sme získali z rôznych zdrojov, a prezentovať ich vo forme tabuliek, grafov alebo iných vizualizačných nástrojov.

4.1 Analýza ponuky adrenalínového cestovného ruchu v Malej Fatre

Na území Malej Fatry je turistom k dispozícii pestrá ponuka adrenalínových zážitkov v rámci cestovného ruchu. Z pohľadu typu špecializovaného vybavenia a charakteru prírodného prostredia v ktorom sa aktivita realizuje, sme existujúcu ponuku zážitkových produktov v Malej Fatre rozdelili do 7 skupín:

4.1.1 Zážitkové vodné atrakcie

Rafting Belá

- Rieka Belá patrí medzi najdivokejšie rieky na Slovensku a poteší každého nadšenca adrenalínovej zábavy. Splavovanie sa organizuje v období apríl – máj. Účastníci majú na výber z troch trás s rôznou obtiažnosťou: „1. trasa: Žaškov - Kral'ovany (9 km), cca 75 min., nízka obtiažnosť; 2. trasa: Dolný Kubín - Kral'ovany (18 km), cca 150 min., stredne-vysoká obtiažnosť; 3. trasa: raft na rieke Belá, cca 180 min., veľmi vysoká obtiažnosť“ (terchovavratna, 2023).

Splavovanie rieky Váh

- Splav na rieke Váh medzi Lipovcom a Strečnom je organizovaný v úseku medzi Krivánskou a Lúčanskou Malou Fatrou, prechádzajúc okolo Starého a Nového hradu Strečno a skál Margita - Besná, ktoré boli kedysi obávané pútnikmi. Tento úsek je vhodný pre fyzicky zdatných jednotlivcov a nie je odporúčaný pre deti. Dĺžka plavby je približne 14 km a trvá zhruba hodinu a pol. Na absolvovanie splavovania je potrebný krátky nácvik a v každom člne musí byť aspoň jeden inštruktor. Splav je závislý od vodnej hladiny rieky Váh, a preto sa najčastejšie uskutočňuje na jar a na jeseň. Úroveň obtiažnosti tohto splavu je hodnotená na WW 2+. (splavovanie, 2023).

Rafting na Orave

- Splavuje sa posledný úsek rieky Orava od Párnice po sútok s Váhom pri obci Kral'ovany. Tento splav je vhodný aj pre ľudí, ktorí nemajú skúsenosti so splavovaním, ale aj zdatnejší členovia ocenia krásy tunajšej prírody. Priemerná dĺžka splavovania je približne hodina a pól, závisí to od stavu vodného toku a od posádky. Tento úsek je možné splavovať počas celej sezóny pomocou inštruktora, ktorý je vždy prítomný v každom člne. Úroveň obtiažnosti splavu je WW 1 (ľahká) až WW 2 (mierne ťažká) (splavovanie.sk, 2023).

4.1.2 Adrenalinové atrakcie vo vzduchu

Dobrodružný let balónom Žilina

- Teplovzdušný balón poletí ponad krásy Žiliny a okolia vo výške maximálne 1000 metrov nad terénom, pričom počas letu prejde 10 – 20 km vzdušnou čiarou (adrop, 2023c). Let sa začína stretnutím s tímom na dohodnutom mieste, kde si spolu s pilotom rozbalíte a nafúknete balón horúcim vzduchom. Keďže balón letí v smere vetra a pohybuje sa podľa jeho rýchlosti, nedá sa presne určiť za aký čas sa prejde určitá vzdialenosť. Orientačný čas samotného letu je jedna hodina. Celý program letu balónom trvá približne 3-5 hodín. Po ukončení letu dostane každý účastník krstný list s novým balonárskym menom podľa miesta pristátia (adrop, 2023c).

Paragliding na Strániku

- Paragliding sa uskutočňuje na vrchu Stránik neďaleko Žiliny. Na prvý pohľad je to nevyrazný kopec, na ktorý sa dá dostať zo Žiliny alebo Tepličky nad Váhom. Má výbornú polohu, ktorá umožňuje štartovať na všetky smery a zároveň ponúka množstvo miest na bezpečné pristátie. Samotný let sa uskutočňuje pomocou skúseného tandemového inštruktora, ktorý sedí za vami a riadi padák. Účastník si tak môže vychutnať voľnosť, adrenalin a okolitú prírodu (regionmalafatra, 2023b) Na Strániku sa uskutočňuje aj výcvikové stredisko ABC paragliding, ktoré má niekoľkoročné skúsenosti s výcvikom paraglidingu (abcparagliding, 2023).

Let stíhačkou L-29

- Zážitkový let stíhačkou predstavuje skutočný adrenalín vo vzduchu so skúseným pilotom v rýchlosti až 860km/h (adrop, 2023a). Pred letom účastník absolvuje dvojhodinovú prípravu a následne sa oblečiete do leteckej výstroje. Po vzlete nasleduje let s niekoľkonásobným preťažením a letová akrobacia. Let v stíhačke môže trvať od 15 do 30 minút v závislosti od toho aký variant si účastník vyberie. Adrenalínový let môže účastník absolvovať na Slovensku v Žiline alebo Piešťanoch, poprípade v Českej republike v Brne (adrop, 2023a).

Let balónom v Martine

- Samotný let plný adrenalínu a zážitkov začína naplánovaním a inštrukciou pilota. Štart balóna závisí od momentálneho smeru vetra, preto o konkrétnom mieste vzlietnutia rozhoduje pilot. Príprava balónu zaberie 30 až 60 minút a samotný let balónom trvá približne 50 až 70 minút. Po pristáti treba počítať s balením balóna, preto účastník môže celkovo s balónom na zemi a vo vzduchu stráviť aj 3-4 hodiny (najzazitky, 2023b).

Tandemový zoskok padákom Ružomberok

- Tandemový zoskok sa uskutočňuje v Ružomberku na letisku, kde účastník dostane najprv inštrukciú a oblečie sa do kombinézy. Celý zoskok sa absolvuje so skúseným tandempilotom. Lietadlo vyletí do výšky 3 až 4km, kde skokan pripevnený k inštruktorovi letí rýchlosťou 200km/h a trvá to asi jednu minútu (adrop, 2023b). Následný let s rozťahnutým padákom trvá približne 5-10 minút. Tandemový zoskok sa organizuje v období od apríla do októbra (adrop, 2023b).

Zipline Kubínska

- Zipline je rýchla jazda na lane alebo na „obrátenej lanovke“, ktorú vyhľadávajú milovníci adrenalínu, ale aj rodiny s deťmi. Zipline umožňuje jazdu v tandeme a je možnosť sa spustiť spolu s inou osobou, pričom každý bude zavesený na vlastnom postroji, ale poverú sa na spoločnej kladke. Zipline Kubínska sa nachádza na Kubínskej holi, priamo nad mestom Dolný Kubín. Dĺžka Zipline je 1234m a patrí medzi najdlhšiu a najmodernejšiu jazdu na lane v strednej a východnej Európe (megaubytovanie, 2023b). K cieľu jazdy účastníkov dovezie sedačková lanovka, kde vás následne vybaví postrojom s istením a ochrannou prilbou. Rýchlosť jazdy

predstavuje 105km/h vo výške 29m nad zemou (megaubytovanie, 2023b). „Z vrcholu sú dych berúce výhľady na mesto Dolný Kubín, Malú a Veľkú Fatru, Vysoké a Nízke Tatry, Veľký Choč a Oravské Beskydy“ (megaubytovanie, 2023b).

4.1.3 Horolezectvo a skalolezectvo v prírodnom prostredí

Ferrata HZS Martinské hole

- Ferrata HZS Martinské hole je najstaršou ferratou na Slovensku. Nachádza sa v prostredí Pivovarského potoka v Martinských holiach, v pohorí Malej Fatry. Je prístupná z okresného mesta Martin, z lokality Stráne. Ferrata ponúka dve úrovne obtiažnosti a to A/B alebo B/C, pričom úroveň A je najľahšia úroveň (Kováčová, 2021). Väčšina trasy vedie po istiacom fixnom lane so železnými stúpačkami v náročnom teréne. Na trase sa nachádzajú dva lanové mostíky ponad potok, vďaka ktorým účastníci prekonajú roklinu tam aj späť a zažijú adrenalínové dobrodružstvo. Na vstup na ferratu je potrebná prilba, sedák, tlmič pádov a rukavice. „Chodník je prístupný v období od 1. júna do 15. septembra a od 1. novembra do 15. apríla“ (turisticky, 2023).

Dolina Obšívanka so skalami Veľká Sokolia veža a Malá Sokolia veža

- Dolina Obšívanka je považovaná za najviac atraktívnu dolinu v Malej Fatre, ktorá leží v obci Terchová. Je technicky náročná trasa, na ktorej sa prechádza cez množstvo skalných terás, útvarov a divokým kaňonom Tiesňavy. Trasa je istená reťazmi, stúpačkami a rebríkmi. Nachádza sa tu aj jeden exponovaný úsek, niekoľkometrový chodník cez vysokú skalnú rímsu. Dolina je každoročne uzavretá v období od marca do júna, z dôvodu ochrany Sokola sťahovavého, ktorý tu hniezdi. V doline Obšívanka v lokalite Veľká Sokolia Veža a Malá Sokolia Veža je povolené taktiež skalolezectvo (zilinskyturistickykraj, 2023).

Tiesňavy

- Tiesňavy sú údolie v pohorí Malá Fatra a patria medzi národnú prírodnú rezerváciu. Tvoria vstup do Vrátnej doliny. Cestou vedie úzky kaňon rieky Varínka s niekoľkými vodopádmi. V údolí sa nachádza množstvo skalnatých útvarov, z ktorých najznámejší je kamenný Mních, na ktorom je možné skalné lezenie. Okrem

známeho mnícha sa tu nachádzajú útvary pripomínajúce ťavu, päť furmanov, krokodíla, Jánošíkovú posteľ a ďalšie. Tiesňavy prinášajú niekoľko úzkych skalnatých štrbín, ktoré sú zabezpečené pomocnými reťazami, železnými schodmi či rebríkmi. Keďže Dolina Obšivanka, v ktorej hniezdi Sokol sťahovavý, tvorí časť Tiesňav, údolie je takisto uzavreté v období od marca až júna (Terchova, 2023).

Belské skaly

- Belské skaly sú obľúbenou skalolezeckou lokalitou, ktoré sa nachádzajú v pohorí Malá Fatra. Donedávna bola cieľovým miestom zväčša horolezcov, no dnes sú Belské skaly prístupné aj bežným turistom. V oblasti Belskej doliny je zriadený turistický chodník, ktorý je upravený a zahŕňa mostík cez potok a istiace reťaze, čo zlepšuje prístupnosť terénu. Okrem toho sú na vrcholoch skál vybudované tri výhliadky, z ktorých je možné pozorovať krásy Belskej doliny, Žilinskej kotliny a obce Belá. (nahrbku, 2023).

Slnčné skaly, Rajecká dolina

- „Slnčné skaly sa nachádzajú medzi obcami Rajecké Teplice – Poluvsie a Porúbka, približne 12 km od Žiliny“ (slovakia, 2023). Táto oblasť je veľmi populárna medzi horolezcami, ktorí tu chodievajú liezť po skalách. Nachádzajú sa tu vápencové steny a odistené cesty s výškou 20 až 30 metrov (slovakia, 2023). Zaujímavosťou sú tenké a dlhé ostré skaly, ktoré pripomínajú ihly alebo dračie zuby. Oblasť poskytuje rôzne obtiažnosti pre začínajúcich, ale aj skúsených lezcov (slovakia, 2023).

4.1.4 Umelo vytvorené lezecké atrakcie (lanové parky, lezecké steny)

Dino adventure park

- Dino adventure park je lanový park v pohorí Malá Fatra nachádzajúci sa v obci Terchová. V lanovom parku sa nachádza množstvo rôznorodých prekážok doplnených imitáciami dinosaurov. Lanový park sa nachádza v prostredí borovicového lesa vo výške 3 až 7 metrov nad zemou. Celý adrenalínový zážitok trvá približne 40 minút (regionmalafatra, 2023).

Lanový park v lesoparku Chrasť

- Lesopark sa nachádza medzi sídliskami Vlčince a Solinky v Žiline. Lanový park ponúka na výber z troch okruhov, kde účastník má možnosť vyskúšať si zoskok z výšky 12 metrov. Prejdenie jedného okruhu trvá približne jednu hodinu (regionmalafatra, 2023).

Lezecká stena v Belej

- Lezecká stena sa nachádza vo Village resort Hanuliak v Belej, uprostred Národného parku Malá Fatra. Lezecká stena s výškou 13,5 metra je jednou z najvyšších indoor lezeckých stien na Slovensku a ponúka 18 rôznych lezeckých línií, ktoré sa pravidelne menia, čo zaručuje neustále nové výzvy pre lezcov. Je vhodná pre všetkých, ktorých zaujíma tento šport alebo chcú vyskúšať svoje limity a zdokonaľiť svoje lezecké schopnosti. (resorthanuliak, 2023).

4.1.5 Atrakcie na terénnych dopravných prostriedkoch (bikeparky, trasy pre teréne kolobežky a motokáry)

Bikepark Paseky

- Nachádza sa v turisticky vyhľadávanom stredisku Vrátna v lokalite Paseky, v Malej Fatre, neďaleko obce Terchová. Bikepark Paseky vyhľadáujú milovníci zjazdovej cyklistiky, ktorí tužia po adrenalíne. Bikepark ponúka tri zjazdové trate, ktoré sú situované v Národnom parku Malej Fatry. Nachádza sa tu aj sedačková lanovka, ktorá vás spolu s bicyklom dopraví na štart zjazdovej trate. Na vrchole začínajú dve samostatné trate. Prvá sa nazýva Enduro trail s prevýšením 380m a dĺžkou 2300m a vedie lesnatejšou časťou terénu (megaubytovanie, 2023a). Druhá trať, nazývaná Downhill trail má prevýšenie 380m a dĺžku 1750m (megaubytovanie, 2023a). Pre najmenších adrenalínových cyklistou je v ponuke najjednoduchšia zjazdovka s názvom Funny Flow Trail, ktorá má dĺžku 400m a prevýšenie 65m (megaubytovanie, 2023a).

Bike Park – Teplička nad Váhom

- Bikepark sa nachádza v obci Teplička nad Váhom v okrese Žilina a jeho výstavba bola realizovaná za pomoci obce a Oblastnej organizácie cestovného ruchu Malá

Fatra. Areál je v prevádzke v období od apríla do novembra. Bikepark je určený pre priaznivcov adrenalínu a rýchlej jazdy. Ponúka tréningovú trať na bicross a dirt jump (regionmalafatra, 2023).

Bikepark Kubínska Hoľa

- Bikepark Kubínska Hoľa sa nachádza v lyžiarskom stredisku Ski Park Kubínska Hoľa, ktorý sa v letnom období mení na bikepark. Na začiatok trate sa účastník vyvezie spolu s bicyklom na lanovke. V parku sa nachádza zážitková trať Super Mix s celkovou dĺžkou 5,24km (megaubytovanie, 2023c). Na trati je množstvo prekážok ako terénne bubny rôzne vlny, skoky, klopené zákruty i drevené mostíky. Účastník si môže vybrať z troch druhov tratí a to Family trail (určená pre rodiny s deťmi), Freeride trail (pre skúsených bikerov), Downhill trail (pre najzdatnejších bikerov, označovaná ako jedna z najťažších downhill tratí na Slovensku) (megaubytovanie, 2023c).

Zážitkové trasy pre teréne kolobežky v Terchovej

- Pomocou špeciálne upravených kolobežiek môže účastník zažiť adrenalínovú jazdu obkolesený vrchmi Malej Fatry. Kolobežky majú zväčšenú konštrukciu a ich kolesá sú prispôsobené jazde po horskom teréne. Súčasťou kolobežiek sú samozrejme aj bezpečnostné prvky ako chrániče a prilby. Účastník si môže vybrať z dvoch trás a to z náročnejšej, ktorá vedie z Chaty Vrátnej – spodná hranica kabínkovej lanovky do centra Terchovej. Táto trasa je nie je len náročnejšia ale aj dlhšia. Má 6 km a je určená pre skúsených kolobežkárov (regionmalafatra, 2023) Druhá trasa vedie zo Štefanovej s rovnakým cieľom do centra Terchovej. Táto trasa je miernejšia, jej dĺžka je 3,8 km a môžu sa jej zúčastniť aj začiatočníci (regionmalafatra, 2023).

Zážitkové trasy pre motokáry v Martine

- Motokárová krytá hala sa nachádza v Martine. Dĺžka dráhy je 380m a povrch dráhy je upravený diaľničným asfaltom (motokarymartin, 2023). Jazdenie na motokárach patrí medzi adrenalínové zážitky, ktoré sú ideálne na odreagovanie pri adrenalínovom motošporte. Motokáry sú určené pre všetkých, ktorí majú radi adrenalín a neboja sa rýchlosti. V motokárovej hale sa pravidelne konajú amatérske závody, či už pre menších účastníkov alebo starších (motokarymartin, 2023).

Lyžiarske stredisko Vrátna Free Time Zone

- Vrátna Malá Fatra je stredisko cestovného ruchu, ktoré zabezpečuje letné aj zimné aktivity v srdci Národného parku Malá Fatra, len pár km od obce Terchová. Vrátna patrí medzi prvé lyžiarske strediská na Slovensku. Ponúka lyžovačku v troch lokalitách s rôznymi obtiažnosťami. Paseky (600-990m) ocenia rodiny s deťmi, kde sa deti môžu naučiť základy lyžovania. Poludňový Grúň (945-1220m) je miestom pre náročnejších lyžiarov, snowboardistov, skialpinistov a iných vyznávačov zimných športov. Chleb (740-1520m) je ideálnym miestom pre adrenalínových jazdcov, na ktorom sa nachádza najstrmšia zjazdovka na Slovensku. Je to miesto pre freeride, skialpinizmus, zimnú turistiku, snowboarding a lyžovanie (vratna, 2023).

Winter park Martinky

- Winter park Martinky sa nachádzajú priamo nad mestom Martin na Martinských holiach. „Sú situované v pohorí Malá Fatra v nadmorskej výške 1150-1450 metrov“ (martinky, 2023). V ponuke majú 12 zjazdoviek s rôznymi obtiažnosťami a vlastnú Snowboard free style arénu (martinky, 2023). V lyžiarskom stredisku Martinky majú na výber okrem lyžovania aj iné zimné adrenalínové športy ako snowkiting, snežnicové túry cez deň aj v noci a skialpinizmus na hlavnom hrebeni Malej Fatry (martinky, 2023).

Ski Park Kubínska Hoľa

- Lyžiarske stredisko môžeme nájsť na severe Slovenska pri meste Dolný Kubín. Nachádza sa tu 9 zjazdoviek, ktorých celková dĺžka je 14km (kubinska, 2023). Z ponuky adrenalínových disciplín ponúkajú areál s free ride zónou alebo snowboard park s vlastným vlekcom, kde účastník môže zdolávať množstvo prekážok rôznej náročnosti. Bežeckí lyžiari môžu využiť 12-kilometrové trate, ktoré sú k dispozícii pre ich aktivity a zážitky na lyžiach (kubinska, 2023).

4.1.6 Kurzy prežitia

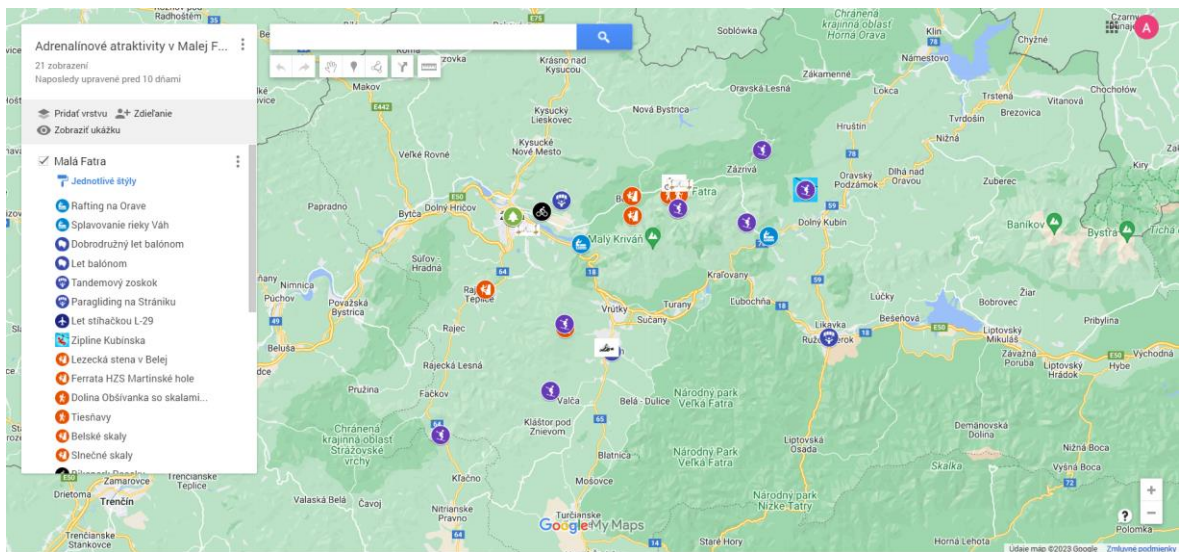
Kurz prežitia v Žiline

- Kurz prežitia je adrenalínovým zážitkom v drsných podmienkach bez vymožeností 21. storočia. Kurz začína prednáškou o základných technikách prežitia v prírode,

získaní pitnej vody a potravy z dostupných zdrojov (lov, pasce, zber, filtrácia a úprava vody), topografia a orientácie v prírode, založenie ohňa rôznymi spôsobmi a mnoho ďalšieho. Celý kurz prežitia trvá od 1 do 3 dní, podľa výberu účastníka. Výstupom celého kurzu je certifikát o úspešnom absolvovaní. Kurz prežitia sa organizuje celoročne v akomkoľvek počasí (najzazitky, 2023).

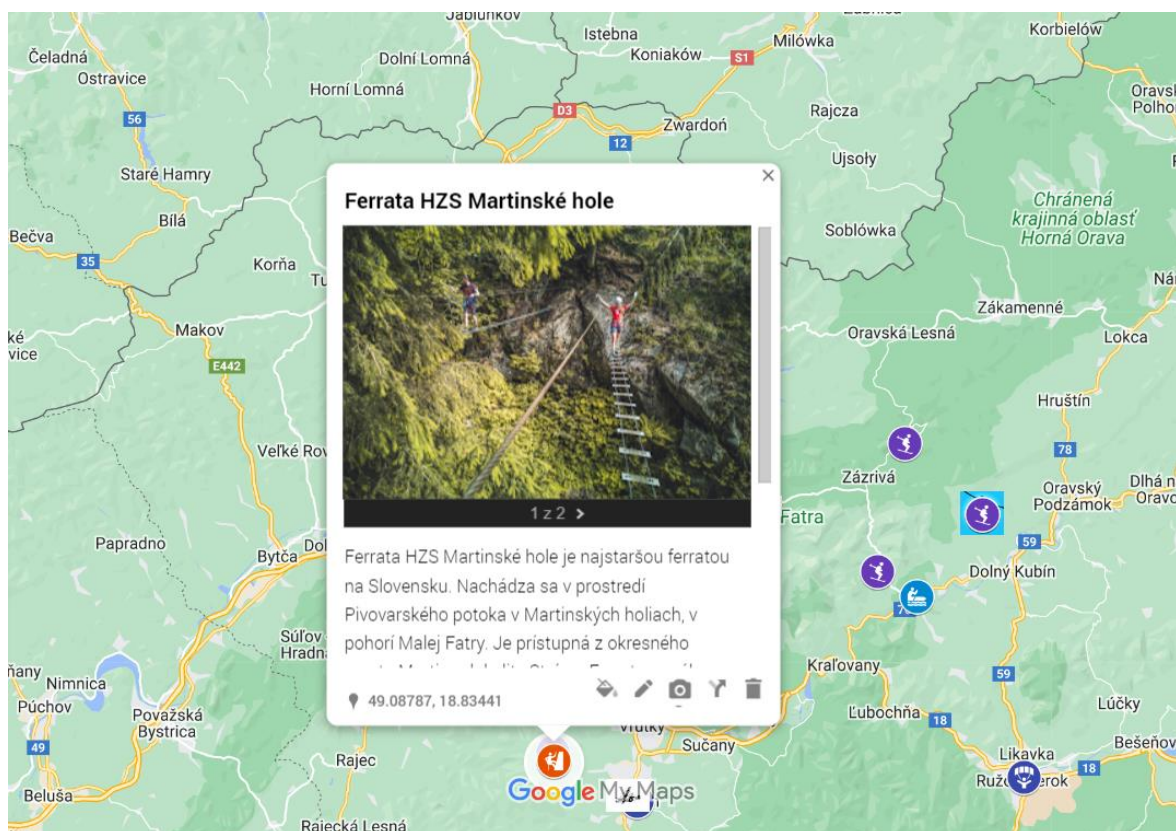
Pre lepšiu prehľad jednotlivých adrenalínových atrakcií v Malej Fatre a okolí sme vytvorili interaktívnu mapu s popisom a obrázkami atrakcií.

Obrázok č. 3 Mapa adrenalínových atrakcií v Malej Fatre a okolí

Zdroj: Vlastné spracovanie mapy, 2023

Obrázok č. 4 Mapa adrenalínových atrakcií v Malej Fatre a okolí

Zdroj: Vlastné spracovanie mapy, 2023

<https://www.google.com/maps/d/edit?hl=sk&mid=1c9EXhX0wjGDDHK4LZEgLIp0NCd6wpU&ll=49.143680573385936%2C18.88374149414061&z=10>

4.2 Prípadová štúdia Via ferrata HZS Martinské hole

Z početných možností zážitkových produktov dostupných pre turistov na území Malej Fatry sme zvolili jeden subvariant zážitkového cestovného ruchu, konkrétne adrenalínový cestovný ruch na ktorý sme sa zamerali v ďalšej časti práce. Za modelový príklad produktu sme vybrali Via ferrata HZS Martinské hole.

Ferrata Horskej záchranej služby (HZS) Martinské hole je prvou ferratou na Slovensku, ktorá bola pre verejnosť oficiálne otvorená 21. júna 2014 (naferraty, 2023). Samotná ferrata vznikla ešte v roku 2013, ale dobudovaním prístupového chodníka z časti Stránie, ktorý slúži aj ako náučný chodník, sa jej sprístupnenie verejnosti posunulo.

„V roku 2017 tu boli dobudované 2 lanové mosty s dĺžkou 11 a 12 metrov“ (naferraty, 2023). Kým v minulosti slúžil tento chodník ako jediná turistická trasa na Martinské hole, po výstavbe cesty na túto lokalitu zanikol. Neskôr bola výstavba ferraty

financovaná členmi Skialp klubu Kriváň, príslušníkmi oblastného strediska Horskej záchranej služby (HZS) Veľká Fatra, dobrovoľníkmi, sponzormi a mestom Martin. Raz do roka sa na ferrate vykonáva pravidelná údržba, a to hlavne po zime. Vymieňajú sa zničené kotvenia, stupačky a ak je to potrebné opravujú sa mostíky a niektoré úseky na chodníku (naferraty, 2023).

4.2.1 Opis produktu

Ferrata HZS Martinské hole sa nachádza v blízkosti mesta Martin na Martinských holiach, v národnom parku Lúčanskej Malej Fatry. Jej veľkým plusom je, že je otvorená takmer celoročne okrem dvoch uzáver v dátumoch 15. 4. – 31. 5. a 15. 9. – 31. 10. (chatahorec, 2023). Trasa je prístupná z mesta Martin (časť Stráne 500 m. n. m.), od poslednej zastávky MHD, popri Pivovarskom potoku na Martinské hole (naferraty, 2023).

Trasa je vyznačená červeným turistickým značením, ktoré účastníka sprevádza až po koniec celej ferraty (naferraty, 2023).

Celá ferrata sa delí na dve časti, kde spodná časť je obojsmerná a začína od značky Ferrata HZS nástup. Táto časť sa dá zdolať bez ferratového setu. Nachádzajú sa tu štyri oddychové miesta, tri informačné panely a sedem mostíkov cez potok (Fiľarská, 2017). Spodná časť cesty končí pri štvrtom informačnom paneli vo výške 940 m. n. m., kde sa účastník môže rozhodnúť, či chce pokračovať alebo cestu ukončiť (Fiľarská, 2017).

Ďalej nasleduje horná časť cesty, ktorá je jednosmerná a slúži na výstup. Práve tu sa začína pravé ferratové dobrodružstvo a odporúča sa obliecť si ferratovú výstroj. Cestou vedie množstvo rebríkov, oceľových istiacich lán, stúpačiek ponad potok a rôznych prírodných prekážok. Na trase sa nachádzajú dva lanové mostíky ponad potok, cez ktoré účastník prekoná roklinu tam aj späť a zažije adrenalínové dobrodružstvo. Od vodopádov sa táto trasa delí na dva varianty. Turista si podľa svojej fyzickej predispozície môže zvoliť buď ľahší variant výstupu (B) alebo náročnejší variant výstupu (C). „Podľa Schallovej stupnice dosahuje ferrata HZS Martinské hole obtiažnosť C – stredne ťažká a nie je vhodná pre deti do 10 rokov. Oba varianty sa spájajú pri kríži a výstupovej knihe“ (naferraty, 2023). Odtiaľ je to len kúsok cez les na vrch Bazová (1250 m. n. m.), z ktorého sa dá presunúť na Martinské hole (chatahorec, 2023).

„Prevýšenie je 770 m a vzdialenosť 4,8 km. Čas výstupu je približne 3 - 5 hodín“ (viaferratazobor, 2022). Späť sa dá dostať od chaty Martinské hole turistickým chodníkom

značeným žltou farbou pešo alebo horskou kolobežkou, ktorá sa dá požičať blízko chaty (Kováčová, 2021).

Základné vybavenie na ferratu, bez ktorého je vstup na ňu zakázaný pozostáva z lezeckej prilby, sedacieho úväzu, tlmiča pádov a ferratových rukavíc. V zime sa odporúčajú horolezecké mačky. Okrem špecializovaného vybavenia sa odporúča mať určitú fyzickú predispozíciu. Dôležité je mať stabilný postoj, dobrú kondíciu, silu a vytrvalosť v horných a dolných končatinách. V blízkosti ferraty sa dá ferratová výstroj zapožičať (chatahorec, 2023).

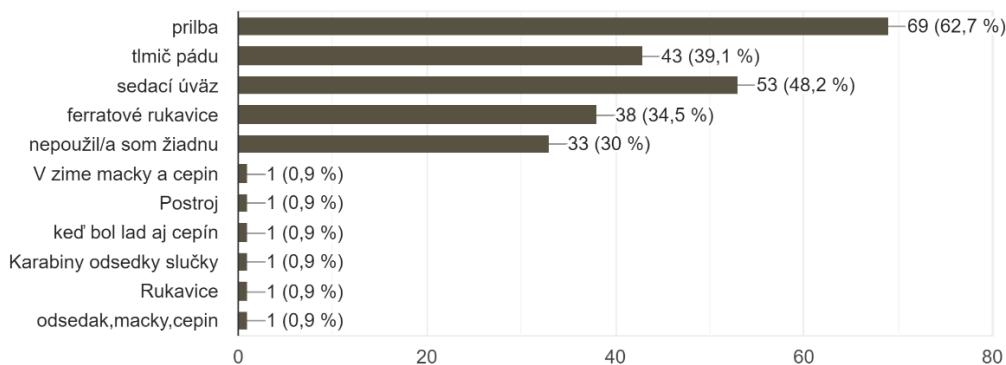
4.2.2 Percepcia produktu návštevníkmi

V analýze súčasného stavu ferraty HZS Maritnské hole sme sa zamerali na používanie špeciálneho vybavenia via ferrata, úrazovosť, fyzickú predispozíciu lezcov a zásahu účastníka do prírody alebo vybavenia via ferraty.

Používanie špeciálneho vybavenia na Via ferrata HZS Maritnské hole

V rámci skúmania sme sa začali zaoberať problematikou používania špeciálneho vybavenia via ferrata. Respondentom sme umožnili vybrať si z uvedených možností alebo uviesť iné použité vybavenie.

Graf č. 2 Najpoužívanějšíe prostriedky ochrany pri lezení na ferrate HZS Martinské hole

Zdroj: Vlastný empirický prieskum (2023)

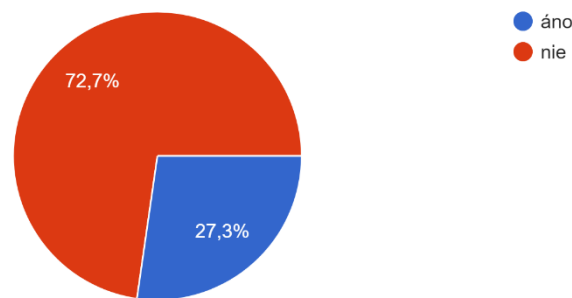
Z grafu č. 2 vyplýva, že najčastejšie používanou ochrannou pomôckou pri lezení bola prilba. Za ňou nasledovali sedacie úväzy, tlmiče pádu a ferratové rukavice. Niektorí respondenti dodávajú aj používanie horolezeckých mačiek a cepínu, najmä v zime, postroja, karabín, odsediiek a slučiek. Jedným z pomerne zaujímavých zistení, ktoré sme získali, je skutočnosť, že až 30% respondentov nevyužilo žiadnu formu ochranného vybavenia. Z

dôvodu, že ferrata HZS Martinské hole je podľa Schallovej stupnice zaradená do obtiažnosti C - stredne ťažká, je nevyhnutné použiť ferratovú výstroj. Zvyšujúca sa popularita lezenia na ferratách medzi turistami vedie k nárastu počtu nehôd. Práve z jednou príčin môže byť nedostatočné alebo žiadne ferratové zabezpečenie počas lezenia.

Analýza úrazovosti na ferrata HZS Martinské hole

Ferraty sú obľúbenou formou turistiky a horolezenia, ktoré zvyčajne vedú cez skalné steny a hrebene a sú vybavené kovovými pomôckami ako reťaze, zábradlia a klíny na zabezpečenie. Aj keď sú tieto pomôcky určené na zvýšenie bezpečnosti, stále sa môže stať, že sa turista alebo horolezec zrúti alebo sa zraní pri páde. Rozhodli sme sa skúmať úrazovosť na ferrate HZS Martinské hole, keďže ferraty, či už na Slovensku alebo v zahraničí, sú miestami častých nehôd.

Graf č. 3 Skúsenosť so zranením počas zdolávania ferraty HZS Martinské hole

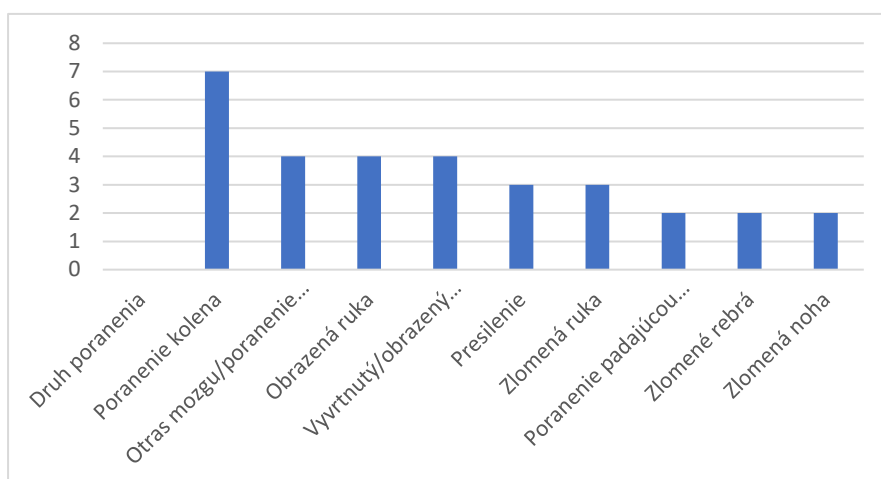

Zdroj: Vlastný empirický prieskum (2023)

Z grafu č. 3 je patrné, že zhruba viac ako 27% respondentov uviedlo, že utrpeli zranenie počas svojej návštevy ferraty. Podľa informácií uverejnených na webovej stránke hzs.sk, v období od roku 2015 až do júna 2021 bolo zaznamenaných 54 zásahov na celom Slovensku. Najväčší počet zásahov, a to 31, bol zaznamenaný v oblasti Kremnických vrchov Skalka, kde sa nachádza niekoľko ferrát s obtiažnosťami od A až po F. Nasledovala ferrata HZS Martinské hole s 13 zásahmi a ferrata Kysel' v Slovenskom raji, kde bolo zachránených 9 ľudí. Na ferrate v Tatranskej Kotline bolo zachránených jeden človek. Zatiaľ sa ešte neuskutočnil žiadny zásah na ferrate Dve veže, ktorá je zároveň najmladšou ferratou na Slovensku (Kováčová, 2021b).

V rámci nášho skúmania sme sa tiež pýtali respondentov na závažnosť zranení, ktoré utrpeli počas návštevy ferraty.

Graf č. 4 Zranenia na ferrate HZS Martinské hole

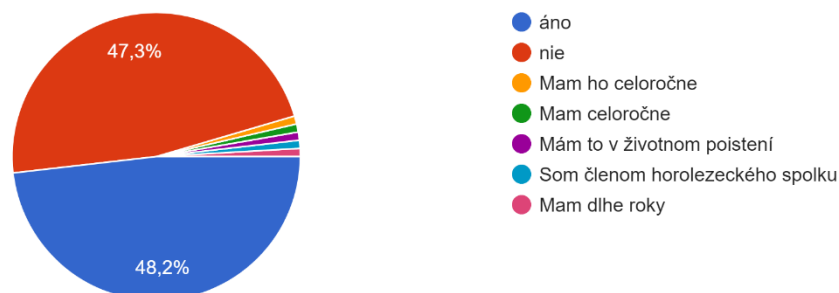
Zdroj: Vlastný empirický prieskum (2023)

Medzi najčastejšie úrazy patrili poranenie kolena, otras mozgu alebo poranenie hlavy, poranená ruka a vyvrtnutý členok. Menej časté zranenia zahŕňali presilenie, zlomenú ruku, poranenie od padajúcej skaly, zlomené rebro alebo noha. Úrazy alebo zranenia, ktoré sme zaznamenali v našom dotazníku, mohli byť spôsobené viacerými faktormi, vrátane nedostatočnej ferratovej výstroje a podceňovania náročnosti terénu.

Poistenie na hory

Skúmanou tematikou bolo aj zabezpečenie poistenia na hory pred lezením, pre prípad zásahu horskej záchrannej služby. V prvom rade, je dôležité si uvedomiť, že horolezectvo a turistika sú spojené s určitým rizikom, ktoré sa môže viesť až k úrazu alebo vážnemu zraneniu. V prípade potreby zásahu horskej záchrannej služby sa môže jednať o vysoké náklady, ktoré si v prípade nezabezpečenia poistenia môžu vyžiadať finančnú záťaž.

Graf č. 5 Zaoštaranie cestovného poistenia do hôr pred lezením na ferrate HZS Martinské hole

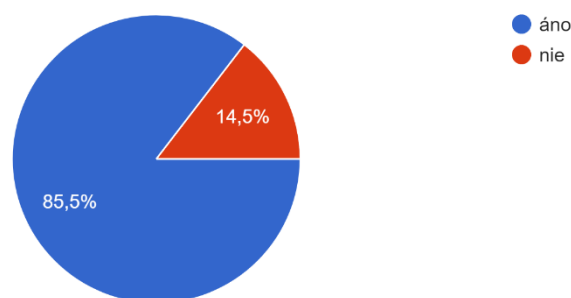
Zdroj: Vlastný empirický prieskum (2023)

Výsledky nášho prieskumu ukazujú, že viac ako polovica respondentov si pred vycestovaním do hôr zabezpečila poistenie alebo si platí celoročné poistenie na hory. Výsledok môže byť ovplyvnený ustanovením zákona o povinnostiach v oblasti poistenia pri záchrane na horách. Tento zákon môže podporiť väčšiu informovanosť a povedomie o dôležitosti poistenia a tým aj zvýšiť počet ľudí, ktorí si zabezpečia takéto poistenie. Zákon tiež môže určovať minimálnu úroveň poistenia, ktorú musia mať návštevníci hôr pred lezením. „Od 1. júla 2006 platí v Slovenskej republike ustanovenie Zákona o Horskej záchranej službe, podľa ktorého je osoba nachádzajúca sa v horskej oblasti povinná v prípade potreby uhradiť náklady spojené s výkonom záchranej činnosti alebo s pátraním, ktoré by sa jej týkali. Táto povinnosť sa však nevzťahuje na neplnoleté osoby - deti a fyzické osoby, ktoré nemajú spôsobilosť na právne úkony“ (hzs, 2023). Ak sa turisti pravidelne vyberajú na hory, mali by zvažovať zabezpečenie poistenia pre prípad nečakaných udalostí.

Fyzická dispozícia lezcov

Pri prekonávaní ferraty HZS Martinské hole sa prechádza cez rozmanitý terén, zahŕňajúci rokliny, skalné previsy, vodopády a úzke skalné rozsadliny. Vzhľadom na náročnosť a obťažnosť ferraty HZS Martinské hole v niektorých úsekoch, je dôležité, aby účastník mal dostatočnú fyzickú zdatnosť a kondíciu. Nasledujúci graf vyjadruje, či sú respondenti pravidelnými účastníkmi nejakej športovej alebo inej fyzickej aktivity.

Graf č. 6 Fyzická kondícia respondentov

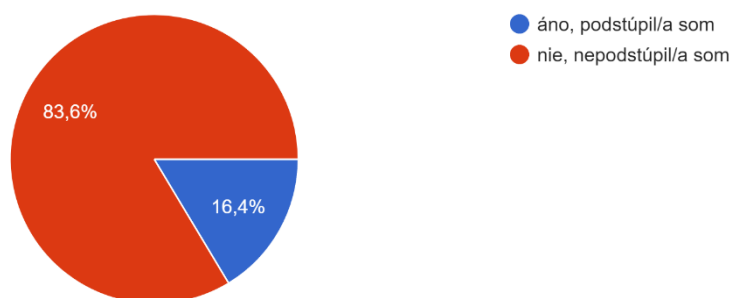

Zdroj: Vlastný empirický výskum (2023)

Z grafu je zrejmé, že väčšina respondentov sa pravidelne venuje nejakému športu alebo fyzickej aktivite.

Ďalej sme sa snažili zistiť, či lezci pred lezením vykonali nejakú špeciálnu prípravu, fyzickú alebo inú, ako súčasť skúmania ich fyzickej predispozície.

Graf č. 7 Fyzická príprava respondentov pred lezením

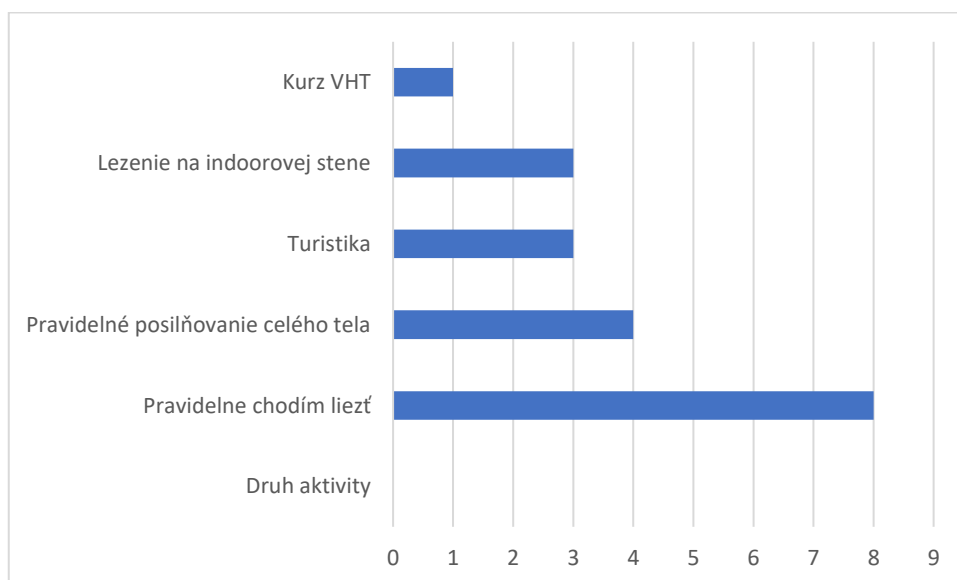

Zdroj: Vlastný empirický prieskum (2023)

Na základe našich získaných dát môžeme tvrdiť, že viac ako 83% respondentov nepodstúpilo žiadnu špeciálnu alebo inú prípravu v súvislosti s výstupom na ferratu. Príčinou môže byť názor turistov, že takáto príprava nie je potrebná a že zvládnu daný výstup aj bez nej.

U respondentoch, ktorí potvrdili, že sa špeciálne pripravovali pred výstupom na ferratu, sme ďalej skúmali, aké konkrétne opatrenia podstúpili v rámci tejto prípravy.

Graf č. 8 Aktivity vykonané pred lezením

Zdroj: Vlastný empirický prieskum (2023)

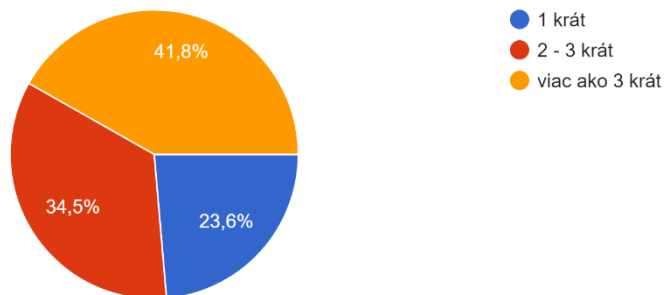
Z grafu môžeme vyčítať, že najčastejšou fyzickou aktivitou, ktorej sa respondenti venujú predtým ako sa rozhodnú absolvovať ferratu je pravidelné lezenie v horách s rôznou obtiažnosťou terénu. Okrem toho sa taktiež venujú pravidelnému posilňovaniu celého tela,

turistike, lezeniu na indoorovej stene a jeden z nich absolvoval kurz vysokohorskej turistiky (VHT).

Návštevnosť ferraty

Na základe nášho zisťovania sme zistili, že viac ako 41% respondentov navštívilo ferratu viac ako trikrát. Týchto turistov by sme mohli považovať za pravidelných návštevníkov atrakcie. Výsledok naznačuje, že ferrata je populárnou atrakciou a že má svojich stálych návštevníkov. Okrem toho sme zistili, že druhou najčastejšou odpoveďou respondentov bolo, že navštívili ferratu 2-3 krát, pričom najmenej častou odpoveďou bolo, že navštívili ferratu iba raz (Graf 9).

Graf č. 9 Intenzita návštevnosti ferraty HZS Martinské hole oslovenými respondentmi

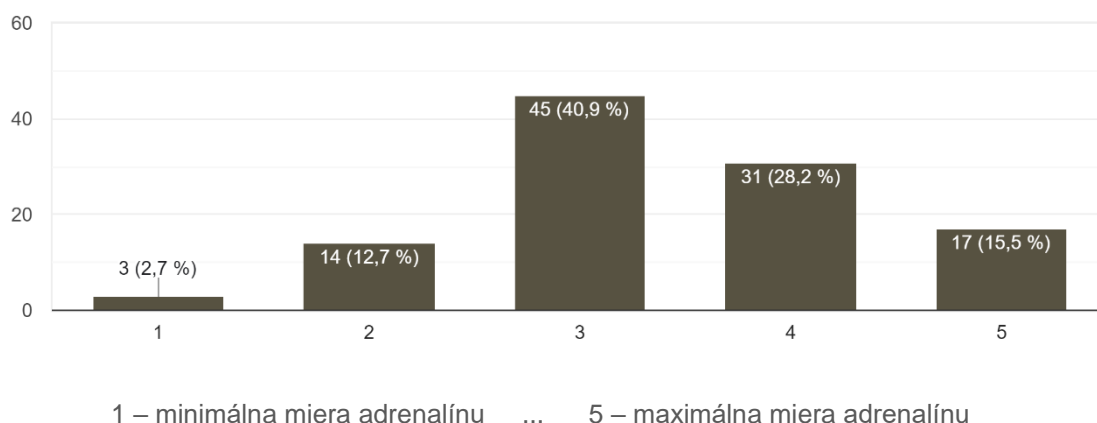

Zdroj: Vlastný dotazníkový prieskum (2023)

Vyjadrenie miery adrenalínu atrakcie

Vyjadrenie miery adrenalínu atrakcie môže zahrňovať rôzne faktory, ako napríklad rýchlosť, výšku, zložitosť trasy, množstvo fyzickej námahy alebo iné prvky, ktoré súvisia s pocitom rizika a vzrušenia. Tento pocit závisí od individuálneho vnímania každého človeka a môže sa líšiť v závislosti od jeho skúseností, fyzickej kondície, psychického stavu a ďalších faktorov. Nasledujúci graf ukazuje hodnotenia respondentov týkajúce sa množstva adrenalínu, ktorý pocítili pri výstupe na ferratu HZS Martinské hole. Respondenti mali na výber hodnotiť mieru adrenalínu v zážitku hodnotením na škále od 1 do 5, kde číslo 1 predstavovalo minimálne množstvo adrenalínu a číslo 5 maximálne množstvo adrenalínu.

Graf č. 10 Percepcia miery adrenalínu žážitku z lezenia na ferrate HZS Martinské hole

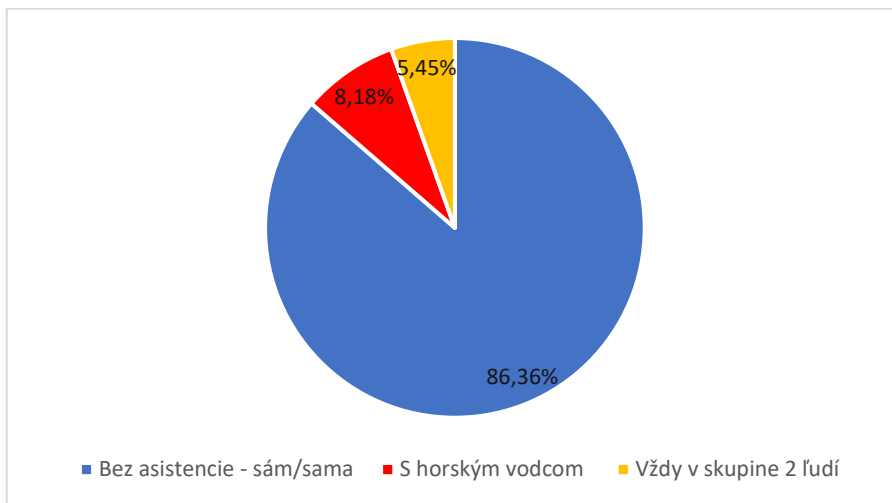
Zdroj: Vlastný empirický výskum (2023)

Z grafu č. 10 vyplýva, že väčšina respondentov považuje ferratu za dostatočne vzrušujúcu aktivitu na to, aby im priniesla určitú mieru adrenalínu, ale nie až takú intenzitu, ktorá by ich prekvapila alebo vystrašila. Druhú najpočetnejšou skupinou odpovedí respondentov bolo, že táto aktivita sa približuje k maximálnej úrovni adrenalínu, ktorú títo respondenti zažili. To naznačuje, že pre niektorých respondentov bola ferrata dosť intenzívna na to, aby im priniesla značnú mieru adrenalínu a bola pre nich výzvou. Z grafu môžeme vyčítať, že 15,5% respondentov hodnotilo ferratu HZS Martinské hole ako maximálnu úroveň adrenalínu, ktorú títo respondenti zažili. Menej častou odpoveďou respondentov bolo, že pre nich lezenie na ferrate bolo len v minimálnej miere adrenalínovým a taktiež, iba jeden respondent hodnotil ferratu ako minimálnu mieru adrenalínu a môžeme povedať, že pre tohto respondenta bola táto aktivita pomerne jednoduchá a málo náročná.

Asistencia pri horolezectve

V našej ďalšej skúmanej oblasti sme sa sústredili na to, či respondenti zdolávajú ferratu samostatne alebo s pomocou horského sprievodcu. Treba zdôrazniť, že ak nemáme dostatočné skúsenosti s lezením alebo nepoznáme dostatočne dobre trasu, môže byť užitočné zvážiť asistenciu horského vodcu. Pomoc horského sprievodcu nám umožní bezpečne a úspešne zložiť trasu a zároveň získať cenné vedomosti o okolitej prírode a kultúre.

Graf č. 11 Využívanie asistencie pri zdolávaní trasy

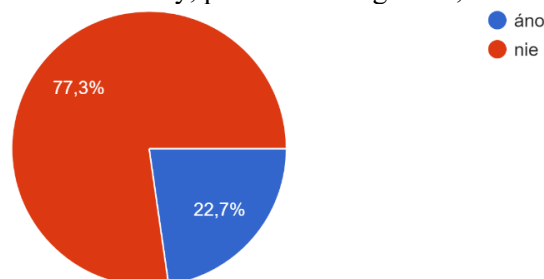
Zdroj: Vlastný empirický výskum (2023)

Výsledky ukázali, že väčšina respondentov preferuje zdolávanie ferraty bez pomoci horského vodcu a uprednostňuje samostatnosť alebo spoločnosť s niekým iným. Je však dôležité si uvedomiť, že každá ferrata má svoje špecifiká a obtiažnosť a preto by sme mali byť opatrní pri zdolávaní trás, na ktoré nie sme dostatočne zdatní. Pri zdolávaní ferraty je dôležité byť dostatočne pripravený a ak to nie je možné, požiadať o pomoc skúsenejšieho horského sprievodcu.

Vplyv na životné prostredie

Ďalšou skúmanou oblasťou bol vplyv turizmu na životné prostredie, so zameraním na ferraty, ktoré sa v súčasnosti stávajú veľmi populárnymi u turistov. Naším cieľom bolo zistiť, akým spôsobom môže nápor turistov ovplyvniť ferraty a ich infraštruktúru. V prieskume sme sa zamerali na overenie či samotní respondenti už niekedy pri návšteve ferraty neúmyselne poškodili samotné prostredie alebo vybavenie ferraty.

Graf č. 12 Poškodenie trasy alebo vybavenia ferraty respondentmi
(odtrhnutie časti steny, poškodenie vegetácie, časti chodníka, lánky, stupečiek a pod.)

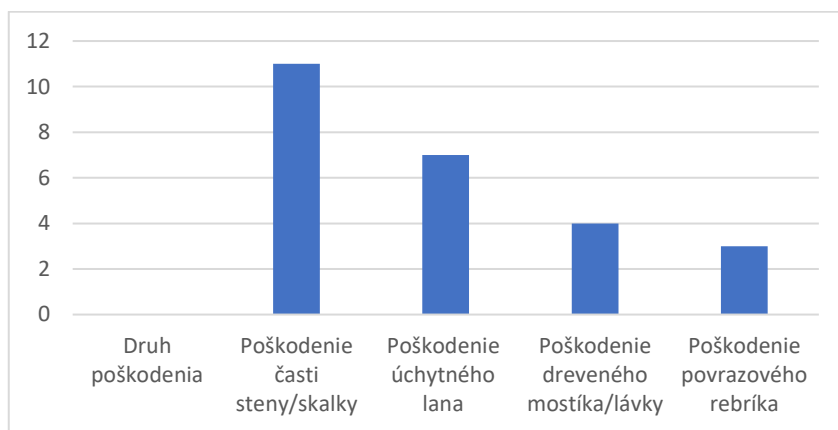

Zdroj: Vlastný empirický prieskum (2023)

Zistili sme, že väčšina respondentov nemá skúsenosť s tým, že by počas ich lezenia spôsobili poškodenie ferraty alebo jej vybavenia. Toto zistenie naznačuje, že väčšina nami oslovených respondentov sa správa obozretne a ohľaduplne k životnému prostrediu a vybaveniu ferraty.

V prípade, že respondenti odpovedali kladne, teda že sa im už niekedy stalo, že poškodili ferratu alebo jej vybavenie, zisťovali sme o aké poškodenie išlo (graf 13).

Graf č. 13 Druh poškodenia

Zdroj: Vlastný empirický prieskum

Ako z grafu (13) vyplýva zistili sme, že najčastejším typom poškodenia, ktorého sa respondent pri návšteve ferraty dopustil, bolo poškodenie časti steny alebo skalky. Môže to byť spôsobené mnohými faktormi, ako napríklad nedostatkom skúseností, nesprávnym používaním ferratového vybavenia, nedodržiavaním pravidiel ochrany životného prostredia a podobne. Je dôležité, aby turisti dodržiavali správne postupy a pravidlá, ktoré chránia životné prostredie ferrát a zároveň umožňujú bezpečnú a príjemnú návštevu pre všetkých návštevníkov. Poškodenie úchytného lana bolo druhým najčastejším typom poškodenia, ktoré sa pri návšteve respondenta stalo. Je dôležité si uvedomiť, že úchytné lano je kľúčovou súčasťou vybavenia ferrát a jeho poškodenie môže mať vážne následky na bezpečnosť návštevníkov. Správne používanie vybavenia chráni nás aj ostatných lezcov pred zbytočnými úrazmi a zároveň minimalizuje riziko poškodenia ferrát. Z grafu sme taktiež zistili, že medzi ďalšie typy poškodenia ferraty patria aj poškodenia drevených mostíkov/lávok. Tieto poškodenia môžu byť spôsobené nevhodným používaním alebo nesprávnym umiestnením topánok, preto je dôležité, aby turisti dbali na vhodnú obuv a správne používanie vybavenia, aby predišli takýmto nepríjemnostiam. Najmenej častou odpoveďou bolo poškodenie povrazového rebríka. To však neznamená, že toto poškodenie

nie je dôležité alebo sa mu má prikladať menšia pozornosť. Všeobecne platí, že akýkoľvek typ poškodenia ferrát by mal byť predmetom pozornosti a mali by sa prijať opatrenia na jeho opravu a minimalizáciu rizika úrazov. Preto je dôležité, aby sme sa správali zodpovedne a ohľaduplne k životnému prostrediu a vybaveniu ferrát, a aby sme si uvedomovali svoju zodpovednosť za jeho ochranu a udržanie v dobrom stave pre budúce generácie.

Návrhy respondentov na skvalitnenie trasy

V ďalšej otvorenej otázke sme chceli zistiť názor respondentov na ferratu HZS Martinské hole. Zaujímalo nás ako ju vnímajú v porovnaní s inými ferratami. Zároveň sme sa snažili zistiť, či by na nej bolo potrebné niečo vylepšiť a ak áno, čo by to malo byť.

Respondenti najčastejšie uvádzali, že ferrata HZS Martinské hole sa líši od ostatných ferrát tým, že je prvá svojho druhu na Slovensku. Okrem toho, pozitívne hodnotili jej dlhú prevádzkovú sezónu, ktorá trvá takmer celý rok. Za ďalšiu jedinečnosť respondenti taktiež považovali zaujímavosť trasy, okolitú vegetáciu a zurčiaci potok hneď pri ferrate.

Druhá časť otázky sa bola zameraná v čom by sa mala ferrata zlepšiť. Respondenti sa vo väčšine prípadov zhodli na tom, že ferrata HZS Martinské hole by mohla byť zlepšená v oblasti údržby a financovania, keďže momentálne sú tieto faktory považované za nedostatočné. Podľa respondentov by sa malo zlepšiť celkové správanie a zodpovednosť turistov navštevujúcich ferratu HZS Martinské hole, keďže pozorovali nadmerný odpad a nevhodné správanie. Respondenti navrhujú aj zlepšenie vybavenia turistov a poskytnutie adekvátnych informácií, aby sa znížil počet úrazov.

Záver

Hlavným cieľom bakalárskej práce bolo preskúmať možnosti ponuky a dopytu zážitkového cestovného ruchu na príklade zvoleného územia. Zistili sme, že ponuka adrenalínových zážitkov v Malej Fatre je naozaj pestrá. V danej oblasti sa nachádzajú zážitkové vodné atrakcie, adrenalínové atrakcie vo vzduchu, horolezectvo a skalolezectvo v prírodnom prostredí, umelo vytvorené lezecké atrakcie (lanové parky, lezecké steny), atrakcie na terénnych dopravných prostriedkoch (bikeparky, trasy pre teréne kolobežky a motokáry), lyžiarske zážitkové atrakcie a kurz prežitia. Z uvedených adrenalínových zážitkov sme si vybrali horolezectvo a skalolezectvo, a to konkrétne ferratu HZS Maritnské hole, ktorá je prvou ferratou na Slovensku. Táto ferrata sa nachádza v Martine v časti Lúčanskej Malej Fatry. Online anketa, medzi turistami, ktorí navštevujú túto ferratu ukázala, že respondenti, ktorí navštevujú ferratu využívajú ochranné vybavenie, čo má za následok vyššiu bezpečnosť a minimálne množstvo úrazov na ferrate. Výstup na ferratu je náročný a vyžaduje istú fyzickú zdatnosť a zručnosť. Oslovení turisti sú si vedomí nárokov na zdolanie trasy, keďže väčšina z nich sa pravidelne venuje nejakej športovej aktivite. Podľa nášho zisťovania respondenti, ktorí navštevujú ferraty sú ohľaduplní k životnému prostrediu a zariadeniu ferrát a snažia sa ich nepoškodzovať.

V práci sme hľadali odpovede na osem výskumných otázok.

V práci sme zisťovali ako sa odlišujú prístupy odborníkov k vymedzovaniu zážitkového CR. Zážitkový cestovný ruch je definovaný ako jedna z foriem cestovného ruchu, ktorú uprednostňujú turisti, ktorí túžia po zážitkoch (Tsvetkov, 2020). Zážitkový cestovný ruch ponúka mnoho možností, ktoré umožňujú turistom vychutnať si miestnu kultúru, prírodu a spoločnosť a aktívne sa zapojiť do rôznych aktivít a zážitkov, ako sú napríklad adrenalínové športy, gastronómia, kultúrne a historické pamiatky, prírodné krásy a mnoho ďalších (Bergstrom, 2021). Hlavným cieľom zážitkového cestovného ruchu je poskytnúť turistom nezabudnuteľné zážitky, ktoré ich obohatia a pomôžu im rozvíjať sa (Bergstrom, 2021; Tsvetkov, 2020). Zážitkový cestovný ruch je často označovaný ako súčasný trend a fenomén (Bergstrom, 2021; Tsvetkov, 2020), ale existujú aj názory, že nie je úplne novou témou, keďže sa spája s cestami, ktorých motívom bolo objavovanie a spoznávanie nových kultúr sveta (Tsvetkov, 2020). Navyše, zážitkový cestovný ruch zahŕňa aj cestovanie mimo bežných turistických trás v náročných podmienkach s obmedzenou infraštruktúrou (Matlovičová et al., 2015). Ďalším významným rozdielom v prístupe k zážitkovému cestovnému ruchu je, že niektorí autori ho vnímajú ako samostatný druh

cestovného ruchu, zameraný na poskytovanie zážitkov a nových skúseností. Tento názor zastáva napríklad Čvirik (2018), ktorý považuje zážitkový cestovný ruch za druh cestovného ruchu, ktorý sa zameriava na zážitok a zdôrazňuje význam poskytovania zážitkov pre turistov a zároveň ukazuje, ako môže zážitkový cestovný ruch prispieť k zlepšeniu ich života a k rozvoju cestovného ruchu.

Cestovný ruch je dynamický sektor, ktorý sa neustále mení a prináša nové trendy. Jedným z týchto trendov je využitie technologického pokroku na získanie rýchlych a ľahko dostupných informácií o možnostiach cestovania a neobvyklých zážitkoch. Cestovatelia v súčasnosti kladú dôraz na kvalitné služby, športové a rekreačné aktivity, pestrosť programov a intenzívne využívanie voľného času. V neposlednom rade, intenzita zážitkov a jedinečnosť cestovania sa stávajú stále dôležitejšími faktormi pri výbere cestovnej destinácie. Medzi súčasné trendy v cestovnom ruchu patrí hľadanie aktivít, ktoré poskytujú možnosť otestovať svoju fyzickú alebo duševnú kondíciu. Cestovatelia sú čoraz viac naklonení adrenalínovým zážitkom a dobrodružným aktivitám, ktoré sa odlišujú od bežného životného štýlu. Tieto aktivity sa často nezameriavajú len na celkovú koncepciu pobytu, ale slúžia ako príjemný doplnok k tradičnému odpočinku na pláži alebo pri vode (Borovský et al., 2008).

Ďalší z trendov ktorý sme zistili je, posun orientácie smerom k poskytovaniu zážitkov namiesto produktov ako takých. Zákazníci sú čoraz náročnejší na kvalitu služieb, čo vyplýva z rýchleho životného tempa a prístupu k informáciám získaným od iných turistov prostredníctvom online platforiem. Destinácie preto neponúkajú iba fyzické entity ako hotely, reštaurácie alebo atrakcie, ale aj spôsob, akým tieto produkty ovplyvňujú očakávania návštevníkov a ich zážitky. Dôležitou súčasťou je aj spôsob, akým produkty pôsobia na účastníkov a ako ovplyvňujú všetky zmysly človeka vrátane kultúry, ktorú tieto produkty vytvárajú (Borovský et al., 2008).

V súčasnosti sa zvyšuje záujem turistov o personalizované výlety, ktoré im prinášajú intímnejšie zážitky. Mnoho z nich uprednostňuje cestovanie do neobjavených oblastí a trávenie voľného času v prírode namiesto klasických a preplnených turistických miest (Trend, 2022). Sprostredkovatelia cestovného ruchu sa preto budú snažiť ponúkať zážitky, ktoré budú intenzívnejšie a prispôbené individuálnym preferenciám zákazníkov (Holubcová, 2021). Podľa profesora Gúčika (2006) sa preferencie turistov budú sústreďovať na komfort a dobrodružstvo, a budú sa presadzovať aj netradičné cestovné zážitky, vrátane

cestovania do blízkeho vesmíru. Významným prvkom produktov cestovného ruchu bude kombinácia poznávania, zábavy a zážitku (Gúčík, 2006).

V empirickej časti práce sme sa zamerali na preskúmanie podmienok rozvoja vybraného subvariantu zážitkového cestovného ruchu, konkrétne adrenalínového cestovného ruchu. Konkrétne sme si zvolili územie Malej Fatry, kde sme skúmali ponuku adrenalínových zážitkov z pohľadu potrebného špecializovaného vybavenia a charakteru prírodného prostredia. Na území Malej Fatry je k dispozícii široká ponuka adrenalínových zážitkov, ktoré sú súčasťou cestovného ruchu. Na základe typu špecializovaného vybavenia a charakteru prírodného prostredia, v ktorom sa aktivity realizujú, sme túto ponuku rozdelili do 7 skupín zážitkových produktov pre turistov.

Prvá skupina zážitkových produktov na území Malej Fatry zahŕňa zážitkové vodné atrakcie, ako je rafting a splavovanie divokých riek. Tieto aktivity ponúkajú turistom nezabudnuteľné zážitky v divokom prírodnom prostredí, ktoré si môžu užiť v spoločnosti skúsených inštruktorov. Bezpečnosť je však v týchto aktivitách kľúčová, a preto sa odporúča vyhľadať overeného poskytovateľa služieb a dodržiavať všetky bezpečnostné pokyny a nariadenia.

Ďalšou oblasťou zážitkových produktov na území Malej Fatry sú adrenalínové atrakcie vo vzduchu. Medzi tieto atrakcie patrí napríklad dobrodružný let balónom v Žiline a Martine, paragliding, let stíhačkou, tandemový zoskok padákom a zipline v Kubínskej. Tieto aktivity sú určené pre odvážnych turistov, ktorí sa chcú pokúsiť o nevšedné zážitky v prostredí Malej Fatry. Každá z týchto aktivít má rozdielne nároky na fyzickú kondíciu a schopnosti účastníkov.

Tretiu skupinu adrenalínových zážitkov tvorí horolezectvo a skalolezectvo v prírodnom prostredí Malej Fatry. Medzi najznámejšie aktivity v tejto skupine patria ferrata HZS Martinské hole, technicky náročné trasy, kde sa prechádza cez množstvo skalných terás, útvarov ako Dolina Obšivanka so skalami Veľká Sokolia veža a Malá Sokolia veža, Tiesňavy. Okrem toho sa tu nachádzajú aj skalolezecké lokality, ktoré sú medzi horolezcami obľúbené, ako napríklad Belské skaly a Slnčné skaly v Rajeckej doline. Tieto aktivity vyžadujú nielen fyzickú kondíciu a zručnosť, ale aj technické znalosti a skúsenosti, pretože ide o náročné a nebezpečné aktivity. Preto sa odporúča vyhľadať skúseného sprievodcu a dodržiavať všetky bezpečnostné pokyny.

Na území Malej Fatry sa nachádza aj niekoľko umelo vytvorených lezeckých atrakcií, vrátane lanových parkov v Terchovej a Žiline a lezeckej steny v Belej. Samotné lezenie a zdolávanie náročných trás v prírodnom prostredí môže byť pre niektorých návštevníkov Malej Fatry príliš náročné. Tieto atrakcie poskytujú možnosť prežiť adrenalínový zážitok aj pre tých, ktorí nemajú veľa skúseností s horolezectvom a skalolezectvom v prírodnom prostredí. Lanové parky sú ideálne všetkých, pretože ponúkajú rôzne úrovne obtiažnosti, takže každý si môže vybrať trasu podľa svojich schopností. Lezecké steny v Belej sú vhodné pre tých, ktorí si chcú vyskúšať lezenie na umelých prekážkach a zdokonaľiť svoje techniky horolezectva.

Ďalšiu ponuku adrenalínových aktivít na území Malej Fatry tvoria atrakcie na terénnych dopravných prostriedkoch, ako sú bikeparky, zážitkové trasy pre terénne kolobežky a motokáry. Tieto aktivity sú vhodné pre návštevníkov, ktorí si radi užívajú rýchlosť a pohyb na voľnom priestranstve v prostredí prírody alebo aj vnútri v hale. Samotné jazdenie na bicykli, kolobežke či motokáre prináša účastníkom pohybu v prírodnej scenérii Malej Fatry. Bikeparky poskytujú sieť technických zjazdov rôznej obtiažnosti a celkovú atmosféru, ktorá je vhodná pre profesionálnych cyklistov aj pre začiatočníkov. Zážitkové trasy pre terénne kolobežky sú zvyčajne dobre značené a zabezpečené pre bezpečné jazdenie, pričom návštevníci si môžu užiť krásne výhľady a adrenalínový zážitok. Motokárov zase čakajú rôzne trate a okruhy, kde sa môžu pretekať a ukázať svoje jazdecké zručnosti.

Medzi adrenalínové atrakcie patria aj lyžiarske zážitkové atrakcie. Okrem rôzne náročného klasického lyžovania sa tu nachádzajú aj freeride zóny, kde je možnosť voľného lyžovania mimo upravených trás. Pre tých, ktorí hľadajú ešte viac adrenalínu, sú k dispozícii aj aktivity ako snowkiting, snežnicové túry cez deň i v noci a skialpinizmus. Tieto aktivity sú vhodné pre návštevníkov s rôznym stupňom zdatnosti a záujmom o adrenalínové zážitky v prírodných podmienkach.

Poslednou skupinou adrenalínových aktivít sú kurzy prežitia. Na území Malej Fatry je jeden v Žiline, ktorý poskytuje adrenalínový zážitok v ťažkých podmienkach bez moderných vymožeností. Účastníci kurzu sa učia základné techniky prežitia v prírode, ako získať pitnú vodu a potravu z prírodných zdrojov (napr. lov, pasce, zber, filtrovanie a čistenie vody), topografiu a orientáciu v prírode, zakladanie ohňa rôznymi spôsobmi a mnoho ďalších zručností.

Náš prieskum na vzorke 110 respondentov ukázal, že väčšina opýtaných, ktorí sa venujú lezeniu, pristupuje k tomuto športu zodpovedne a používa potrebné ochranné pomôcky, ako sú prilby (62,7%), sedacie úväzy (48,2%), tlmiče pádu (39,1%) a ferratové rukavice (34,5%). Ale predsa len 30% z nich žiadne ochranné pomôcky nepoužíva, čo by mohlo predstavovať zvýšené riziko úrazov. Niektorí z opýtaných tak robia, kvôli vyššej miere pohodlia, iní podceňujú riziko úrazov. Podľa informácií uverejnených na stránke HZS (2023) sa na ferrate v roku 2022 vyskytlo 20 incidentov pádov so zásahom horskej služby. Z tohto počtu až 7 osôb nepoužilo žiadne ochranné vybavenie a dvaja muži utrpeli vážne zranenia v dôsledku pádu. Bolo to najmä v období sťažených podmienok (dážď, hmla a pod.).

Naša podrobnejšia analýza výsledkov prieskumu ukázala, že s úrazmi na ferratách sa častejšie stretli oslovení muži ako ženy (tabuľka 2). Najčastejšie sa k nim priznali respondenti vo veku medzi 31 a 50 rokov, čo by mohlo odpovedať správcami ferraty popisovanému rizikovému správaniu najčastejšie práve v tejto vekovej kategórii (uvádza sa napríklad väčšia sebadôvera alebo nedostatočná opatrnosť). Okrem toho sme zistili, že riziko úrazu na ferrate je vyššie u zamestnaných respondentov, čo by mohlo súvisieť s tým, že títo jedinci majú obmedzený voľný čas na tréning a prípravu pred lezením.

83,6 % oslovených respondentov pred lezením na Via ferrata HZS Martinské hole nepodstúpilo žiadnu špeciálnu prípravu (napr. účasť na kurze lezenia, pravidelné výstupy na menšie hory alebo tréning na indoorovej stene a pod.). Ak lezec nie je dostatočne fyzicky pripravený, môže sa stretnúť s ťažkosťami v priebehu trasy, čo môže viesť k únave, zraneniam alebo iným zdravotným problémom. Nedostatok zručností a skúseností s lezením môže zvýšiť riziko pádov a iných nebezpečných situácií. Podľa Schuberta (2004) pred výstupom na ferratu by mala byť dôsledná príprava. Podľa jeho tvrdenia by táto príprava mala slúžiť na minimalizáciu rizík a pripravenie lezcov na bežné aj krízové situácie, ktoré sa môžu vyskytnúť počas výstupu na zaistených cestách.

Tabuľka č. 2 Častosť zranení podľa veku respondentov

Zranili ste sa niekedy počas zdolávania ferraty?	Pohlavie		Celkový súčet
	Muž	žena	
Áno	20	10	30
18 – 30	3	4	7
Študent	2	4	6
Zamestnaný	1		1
31 – 50	16	6	22
SZČO	1		1
Zamestnaný	15	6	21
51 a viac	1		1
Zamestnaný	1		1
Nie	41	39	80
18 – 30	11	13	24
Nezamestnaný	1		1
SZČO	4		4
Študent	1	6	7
Zamestnaný	5	7	12
31 – 50	23	21	44
Materská dovolenka		2	2
SZČO	3	2	5
Zamestnaný	20	17	37
51 a viac	7	5	12
Dôchodca	1	1	2
SZČO	3		3
Zamestnaný	3	4	7
Celkový súčet	61	49	110

Zdroj: Vlastný empirický prieskum (2023)

Pri podrobnejšom skúmaní sme zistili, že väčší počet respondentov - mužov ako žien sa pravidelne pripravuje pred lezením (tabuľka 3). Tento rozdiel je najvýraznejší najmä vo vekovej skupine od 31 do 50 rokov a u pracujúcich respondentov.

Uvedené výsledky nášho prieskumu nás vedú k návrhu, aby v záujme zvýšenia bezpečnosti turistov bola venovaná vyššia miera pozornosti informovaniu o rizikách a zavedené kontroly vybavenia pred vstupom na trasu. Ďalej navrhujeme zlepšiť osvetu a informovanosť záujemcov o lezenie napríklad formou krátkych videí, ktoré by ilustrovali náročnosť trás, prípadne inštalovať pred vstupom testovacie trenažéry, ktoré by umožňovali záujemcom o trasu dotestovať si, či ich fyzická zdatnosť je dostatočná na pohodlné zdolanie trasy. Tieto opatrenia môžu prispieť k zlepšeniu bezpečnosti pri lezení. Lezecké tréningy by zároveň mohli poslúžiť ako zaujímavý doplnkový produkt.

Tabuľka č. 3 Podstupovanie špeciálnej prípravy na lezenie podľa veku respondentov

Podstúpili ste pred lezením špeciálnu (fyzickú alebo inú) prípravu?	Pohlavie		Celkový súčet
	muž	žena	
áno, podstúpil/a som	12	6	18
18 – 30	3	3	6
Študent	2	3	5
Zamestnaný	1		1
31 – 50	7	3	10
Zamestnaný	7	3	10
51 a viac	2		2
SZČO	1		1
Zamestnaný	1		1
nie, nepodstúpil/a som	49	43	92
18 – 30	11	14	25
nezamestnaný	1		1
SZČO	4		4
Študent	1	7	8
Zamestnaný	5	7	12
31 – 50	32	24	56
Materská dovolenka		2	2
SZČO	4	2	6
Zamestnaný	28	20	48
51 a viac	6	5	11
Dôchodca	1	1	2
SZČO	2		2
Zamestnaný	3	4	7
Celkový súčet	61	49	110

Zdroj: Vlastný empirický výskum (2023)

V tomto smere sme tiež zisťovali, či respondenti využívajú pri lezení na via Ferrata HZS Martinské hole aj asistenciu horského vodcu. 86,4% respondentov preferuje individuálne lezenie bez pomoci horského vodcu. Horský sprievodca môže zabezpečiť bezpečnosť pri zdolávaní technicky náročnejších častí, poskytnúť lepšiu orientáciu na trase, pomôcť s navigáciou, technickým zariadením, ktoré môže byť pre niektorých začiatočníkov nové a neznáme. Takisto môže byť aj zdrojom informácií o histórii cesty, miestnych zvykoch a okolí, ktoré lezci môžu chcieť spoznať. Celkovo tak asistencia horského sprievodcu môže zabezpečiť vyššiu mieru bezpečnosti, poskytnúť odborné poradenstvo a informácie o lokalite, čo môže zlepšiť celkový zážitok z ferraty. Naše odporúčanie je zabezpečiť asistenciu horského vodcu pre začiatočníkov a neskúsených lezcov. Podľa Národnej asociácie horských vodcov Slovenskej republiky (nahsvr, 2023), sú často najímaní lezcami, ktorí nemajú dostatočné skúsenosti alebo zručnosti na zdolanie horskej trasy sami.

Ich cieľom je zabezpečiť klientom bezpečný a profesionálny výstup na vybraný vrchol, pričom dbajú na primerané bezpečnostné opatrenia a zabezpečujú bezproblémový priebeh túry.

Vzhľadom na narastajúci záujem ľudí o aktivity plné adrenalínu, dobrodružstva a nezabudnuteľné zážitky, je kľúčové, aby daná atrakcia ponúkala dostatočnú dávku adrenalínu na to, aby bola považovaná za skutočne vzrušujúci zážitok. Naše predošlé zistenia by mohli naznačovať, že Via Ferrata HZS Martinské hole nie je považovaná turistami za dostatočný adrenalínový zážitok. Náš prieskum však ukázal, že pre 40,9% respondentov prináša dostatočnú mieru vzrušenia a adrenalínu. Avšak, na druhej strane pre 12,7% respondentov táto intenzita nepredstavuje nebezpečnú, resp. extrémnu dávku adrenalínu. Výsledok nášho prieskumu naznačuje, že to do akej miery považujú respondenti Via Ferrata HZS Martinské hole za adrenalínový zážitok, je ovplyvnené skúsenosťami, úrovňou fyzickej a psychologickkej prípravy jednotlivých účastníkov. Podľa Bergstroma (2021) záujem o vyhľadávanie dobrodružstiev a adrenalínových aktivít neustále rastie a preto môže byť pre niektorých jedincov pocit adrenalínu dôležitým faktorom motivujúcim ich k vykonávaniu týchto aktivít.

Posledným zámerom nášho prieskumu bolo zistiť, do akej miery respondenti poškodzujú prírodné prostredie, ktorým trasa na via Ferrata HZS Martinské hole vedie. 77,2% respondentov uviedla, že dbá na ochranu prírody a nespôsobuje žiadne škody na miestach, ktorými lezú. Napriek tomu 22,7% opýtaných priznalo, že majú skúsenosť s neúmyselným poškodením prírodného prostredia alebo vybavenia ferrát, čo ukazuje, že je stále potrebné podporovať vzdelávanie a informovanie lezcov o adekvátnych technikách lezenia, ktoré minimalizujú poškodzovanie prírodného prostredia. Dôležité je však poznamenať, že v prípade nášho prieskumu išlo skôr o ojedinelé prípady. Ako ukazuje tabuľka č. 4, respondenti – muži, majú častejšiu skúsenosť ako ženy s neúmyselným poškodením trasy alebo vybavenie ferraty. V našom prieskume to boli najmä respondenti vo veku medzi 31 a 50 rokov a medzi zamestnanými respondentmi.

Tabuľka č. 4 Skúsenosť s poškodením trasy alebo vybavenie ferraty podľa veku respondentov

Stalo sa Vám, že ste niekedy (nechtiac) poškodili trasu alebo vybavenie ferraty? (odtrhli časť steny, poškodili vegetáciu, časť chodníka, lávky, stúpačiek a pod.)	Pohlavie		Celkový súčet
	muž	žena	
Označenia riadkov			
Áno	16	9	25
18 – 30	2	4	6
Študent	2	4	6
31 – 50	13	5	18
Zamestnaný	13	5	18
51 a viac	1		1
Zamestnaný	1		1
Nie	45	40	85
18 – 30	12	13	25
Nezamestnaný	1		1
SZČO	4		4
Študent	1	6	7
Zamestnaný	6	7	13
31 – 50	26	22	48
Materská dovolenka		2	2
SZČO	4	2	6
Zamestnaný	22	18	40
51 a viac	7	5	12
Dôchodca	1	1	2
SZČO	3		3
Zamestnaný	3	4	7
Celkový súčet	61	49	110

Zdroj: Vlastný empirický výskum (2023)

Pri celkovom zhodnotení dopadov na životné prostredie môžeme konštatovať, že lezenia na Via ferrata HZS Martinské hole je relatívne šetrnou aktivitou v prírode, ak sa vykonáva s primeraným rešpektom a ohľadom na miestne pravidlá a obmedzenia. Istou výhodou je aj to, že sa realizuje v malých skupinách, preto dopady na prostredie nie sú tak rozsiahle ako v prípadoch masových foriem cestovného ruchu.

Zoznam použitej literatúry

ABCPARAGLIDING. Paragliding Žilina - Straník [online]. 2023 [cit. 1.2.2023]. Dostupné na: http://www.abcparagliding.sk/?gclid=CjwKCAiAuOieBhAIEiwAgjCvcvFWHL_S-cyw1iMD-8DnbzXastcUqwZ8J-wOlZEr1Pb9sZAI9hS0IhoCJQcQAvD_BwE

ADROP. Let stíhačkou L-29 [online]. 2023a.[cit. 7.2.2023]. Dostupné na: <https://www.adrop.sk/let-stihackou-l-29/mesto-zilina>

ADROP. Tandemový zoskok padákom Ružomberok [online]. 2023b. [cit. 1.2.2023]. Dostupné na: https://www.adrop.sk/tandemovy-zoskok-padakom/mesto-ruzomberok?utm_campaign=6317&utm_medium=affiliate&utm_source=affiliateport.eu&transaction_id=1029d6defdc37238a471119918ecc4

ADROP. Vyhlídkový let balónom Žilina [online]. 2023c. [cit. 1.2.2023]. Dostupné na: <https://www.adrop.sk/let-balonom/mesto-zilina>

BERÁNEK, Jaromír. Ekonomika cestovného ruchu. 1. vyd. Praha: MAG CONSULTING s.r.o., 2013. ISBN 978-80-86724-46-1.

BERGSTROM, Nicole. How the Rise of Experience Tourism is Changing Travel [online]. 2021. [cit. 20.12.2022]. Dostupné na: <https://www.traveloffpath.com/how-the-rise-of-experience-tourism-is-changing-travel/>

BOROVSKÝ, Juraj - SMOLKOVÁ, Eva - NIŇAJOVÁ Iveta. Cestovný ruch trendy a perspektívy. 1. vyd. IURA EDITION, spol. s. r. o., 2008. ISBN 978-80-8078-215-3.

BUKVAI, Michal. Túra Lúčanská Malá Fatra [online]. 2005. [cit. 27.1.2023]. Dostupné na: https://hiking.dennikn.sk/ar/107/lucanska_mala_fatra.html

ČERNÁ, Jana. Nové trendy v cestovnom ruchu pre marketérov. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2015. ISBN 978-80-8105-728-1.

ČVIRIK, Marián. Rola spotrebiteľského etnocentrizmu v cestovnom ruchu [online]. 2018. [cit. 27.3.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Marian-Cvirik/publication/350487940_Rola_spotrebitejskeho_etnocentrizmu_v_cestovnom_ruchu/links/60630bbc92851cd8ce766d94/Rola-spotrebitejskeho-etnocentrizmu-v-cestovnom-ruchu.pdf

DVOŘÁKOVÁ, Iva. Vzdělávání v zážitkové turistice v oblasti technických památek v Praze: Jihočeská centrála cestovního ruchu, 2006. ISBN 80-239-7838-1.

FILARSKÁ, Eva. Ferrata HZS - Dobrodružstvo v Martinkách [online]. 2017. [cit. 24.3.2023]. Dostupné na: <https://www.planetslovakia.sk/turistika/193-ferrata-hzs-martinske-hole>

FMPH.UNIBA. Komparácia [online]. 2023. [cit. 22.4.2023]. Dostupné na: <https://dai.fmph.uniba.sk/~filit/fvk/komparacia.html>

FONDECO. Všeobecná metóda systematizácie [online]. 2022. [cit. 22.4.2023]. Dostupné na: <https://fondeco.ru/sk/obshchaya-metodika-sistematizacii-principy-sistematizacii-metody-i-pravila/>

GAJDOŠÍK, Tomáš - ŠEBOVÁ Ľubica. Manažment cieľových miest cestovného ruchu. 1.vyd. Banská Bystrica: Belanium, 2020. ISBN 978-80-557-1710-4.

GÚČIK, Marian a kol. Výkladový slovník. Cestovný ruch. hotelierstvo a pohostinstvo. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo - Mladé letá, s.r.o., 2006. ISBN 80-10-00360-3.

GÚČIK, Marian a kol. Manažment cieľového miesta cestovného ruchu. 1. vyd. DALI-BB, s.r.o. pre Slovak-Swiss Tourism, 2012. ISBN 978-80-8141-025-3.

GÚČIK, Marian. Cestovný ruch pre hotelové a obchodné akadémie. 2. vyd. Slovenské pedagogické nakladateľstvo - Mladé letá, s.r.o., 2004. ISBN 80-10-00520-7.

GÚČIK, Marian, Cestovný ruch. Úvod do štúdia. 1. vyd. Banská Bystrica: DALI-BB, s.r.o. pre Slovak-Swiss Tourism, 2010. ISBN 978-80-89090-80-8.

HOHNHOLZ, Linda. Sexturizmus: Keď je cieľom cesty splnenie túžby [online]. 2022. [cit. 20.12.2022]. Dostupné na: <https://sk.eturbonews.com/sexu%C3%A1lna-turistika%2C-ke%C4%8F-je-cie%C4%BEom-cesty-splnenie-t%C3%BA%C5%BEby/>

HOLUBCOVÁ, Zuzana. Budúcnosť turizmu: aké trendy v cestovaní môžeme očakávať v roku 2021? [online]. 2021. [cit. 27.12.2022]. Dostupné na: <https://www.zlavomat.sk/magazin/1204-buducnost-turizmu-ake-trendy-v-cestovani-mozeme-ocakavat-v-roku-2021>

HORNER, Susan - SWARBROOKE, John. Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času. 1788. publikácia. Praha: Grada Publishing a.s., 2003. ISBN 80-247-0202-9.

HORYDOLY. Malá Fatra: Krivánska a Lúčanská Fatra [online]. 2020. [cit. 31.1.2023]. Dostupné na: https://www.horydoly.cz/turiste/mala-fatra-krivanska-a-lucanska-fatra.html#google_vignette

HZS. Poistenie [online]. 2023. [cit. 28.3.2023]. Dostupné na: <https://hzs.sk/poistenie/>

CHATAHOREC. Ferrata Horskej záchranej služby [online]. 2023. Dostupné na: https://chatahorec.eu/kam-na-vylet/ferrata-horskej-zachrannej-sluzby/?fbclid=IwAR3ZQ_O42ZIVsfDZQ_xse_RWdruPYV5Zu65c7RX2bdjEeNmH1CO5zGiMvLU

CHERRY, Kendra. What Is a Case Study? An in-depth study of one person, group, or event [online]. 2022. [cit. 23.4.2023]. Dostupné na: <https://www.verywellmind.com/how-to-write-a-psychology-case-study-2795722>

INFOGLOBE. Malá Fatra - Slovenská republika [online]. 2023. [cit. 27.1.2023]. Dostupné na: https://www.infoglobe.sk/pohoria_pohoria/europa/slovenska-republika/mala-fatra/

KHAIRI ALWI, Mohamad. Hard and Soft Adventures, What are they? [online]. 2020. [cit. 21.12.2022]. Dostupné na: <https://www.tamuasia.com/hard-and-soft-adventures-what-are-they/>

KIRÁĽOVÁ, Alžbeta - STRAKA, Ivo. Vliv globalizace na marketing destinace cestovního ruchu. Ekopress, 2012. ISBN 978-80-86929-99-6.

KOTÍKOVÁ, Halina. Nové trendy v nabídce cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4603-6.

KOVACS, Ashley. Soft Adventure vs. Hard Adventure: How Do You Play? [online]. 2017. [cit. 21.12.2022]. Dostupné na: https://www.danacomunications.com/soft-adventure-vs-hard-adventure/?_gl=1*17z79r5*_up*MQ..*_ga*MTkxNjcwMTM3LjE2NzE2MjE3OTQ.*_ga__RRGCT684CN*MTY3MTYyMTc5My4xLjEuMTY3MTYyMTc5My4wLjAuMA..#

KOVÁČOVÁ, Miriama. Najstaršou ferratou na Slovensku - ferrata HZS Martinské hole [online]. 2021a. [cit. 2.2.2023]. Dostupné na:
<https://www.mthiker.sk/clanky/124661/najstarsou-ferratou-na-slovensku-ferrata-hzs-martinske-hole.html>

KOVÁČOVÁ, Miriama. Základy pohybu na ferratách, potrebná výbava a jej použitie [online]. 2021b. [cit. 28.3.2023]. Dostupné na:
https://www.mthiker.sk/clanky/124527/zaklady-pohybu-na-ferratach-potrebna-vybava-a-jej-pouzitie.html?_ga=2.193023661.148302742.1679574453-1301490493.1675329960&_gl=1*qr5ht*_ga*MTMwMTQ5MDQ5My4xNjc1MzI5OTYw*_ga_R4HK54DK2E*MTY3OTY0NDc2MS40LjEuMTY3OTY0NTYzNS4wLjAuMA&fbclid=IwAR0L_zFVTJw5EgDGnszHWphKslhY7hs9GcpbkDSIZHwkvk7ufFc34xEX1Q

KUBINSKA. Čo ponúka Kubínska? [online]. 2023. [cit. 7.2.2023]. Dostupné na:
<https://www.kubinska.sk/stredisko/>

KVIZY. Rozdiel: analýza vs. syntéza [online]. 2023. [cit. 22.4.2023]. Dostupné na:
<https://www.kvizy.eu/slovník-rozdielov/rozdiel/anal%C3%BDza/synt%C3%A9za>

LICKORISH, Leonard J. - JENKIS, Carson L. An Introduction to tourism. 1. vyd. Reed Educational and Professional Publishing, 1997. ISBN 0-7506-1956-2.

MARSCHALL, Sabine. 'Homesick tourism': memory, identity and (be)longing. Current Issues in Tourism [online]. 2015, roč. 18, č. 9, s. 876–892. ISSN 1368-3500. Dostupné na:
[doi:10.1080/13683500.2014.920773](https://doi.org/10.1080/13683500.2014.920773)

MARTINKY. Winter park Marinky [online]. 2023. [cit. 2.2.2023]. Dostupné na:
<https://www.martinky.com/sk/zima>

MATLOVIČOVÁ, Kvetoslava - KLAMÁR R. - MIKA M.. TURISTIKA A JEJ FORMY. Prešovská univerzita: Grafotlač Prešov, 2015. ISBN 978-80-555-1530-4.

MATUŠÍKOVÁ, Daniela. Základy cestovného ruchu pre manažérov. Prešov: Bookman, 2013. ISBN 978-80-89568-75-8.

- MEGAUBYTOVANIE. Bike park Kubínska hoľa Dolný Kubín [online]. 2023a. [cit. 7.2.2023]. Dostupné na: <https://www.megaubytovanie.sk/adrenalin-zabava-sport/bike-park-kubinska-hola>
- MEGAUBYTOVANIE. Bikepark Paseky [online]. 2023b. [cit. 2.2.2023]. Dostupné na: <https://www.megaubytovanie.sk/adrenalin-zabava-sport/bikepark-paseky>
- MEGAUBYTOVANIE. Zipline Kubínska [online]. 2023c. [cit. 2.2.2023]. Dostupné na: <https://www.megaubytovanie.sk/adrenalin-zabava-sport/zipline-kubinska>
- MICHALOVÁ, Valéria a kol. Služby a cestovný ruch. SPRINT, 1999. ISBN 80-88848-51-2.
- MOTOKARYMARTIN. Motokáry Martin [online]. 2023. [cit. 12.2.2023]. Dostupné na: <https://www.motokarymartin.sk/>
- MUDRÍK, Martin. Preferencie zástupcov mladej generácie v rámci netradičných foriem cestovného ruchu, Prešov [online]. 2018. [cit. 21.12.2022]. ISSN 2453-756X. Dostupné na: <http://www.jogsc.com>
- NAFERRATY. FERRATA HZS MARTINSKÉ HOLE [online]. 2023. [cit. 23.3.2023]. Dostupné na: http://www.naferraty.sk/martinske_hole.html
- NAHRBKU. Belské skaly [online]. 2023. [cit. 10.2.2023]. Dostupné na: <https://nahrbku.sk/belska-dolina/>
- NAHSVR. Prečo si najat' horského vodcu [online]. 2023. [cit. 12.4.2023]. Dostupné na: <https://www.nahvsr.sk/portfolio/preco-si-najat-horskeho-vodcu/>
- NAJZAZITKY. Kurz prežitia v Žiline [online]. 2023a. [cit. 8.2.2023]. Dostupné na: <https://www.najzazitky.sk/adrenalinove-darceky/kurz-prezitia-zilina/>
- NAJZAZITKY. Let balónom v Martine [online]. 2023b. [cit. 8.2.2023]. Dostupné na: <https://www.najzazitky.sk/zazitky-vo-vzduchu/let-balonom-martin/>
- NPMALAFATRA. Ochrana prírody [online]. 2023. [cit. 1.2.2023]. Dostupné na: <https://www.npmalafatra.sk/priroda/>

- OIMURSSCHOOL. Čo je definícia indukcie a odpočtu. Definícia dedukcie: cez všeobecnú ku konkrétnej [online]. 2023. [cit. 22.4.2023]. Dostupné na: <https://oimurschool.ru/sk/biznes/chto-takoe-indukciya-i-dedukciya-opredelenie-opredelenie-dedukcii/>
- ORIEŠKA, Ján. Služby v cestovnom ruchu. 2. časť. 1.vyd. Banská Bystrica: DALI-BB, s.r.o. pre Slovak-Swiss Tourism, 2011. ISBN 978-80-89090-94-5.
- POMPUROVÁ, Kristína. Atraktívnosť Slovenska ako cieľového miesta cestovného ruchu. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela, 2013. ISBN 978-0-85198-751-4.
- REGIONMALAFATRA. Šport & Aktivity [online]. 2023. [cit. 1.2.2023]. Dostupné na: <https://www.regionmalafatra.sk/co-robit/sport-a-aktivity/>
- RESORTHANULIAK. Najvyššia indoor Lezecká stena [online]. 2023. [cit. 12.2.2023]. Dostupné na: <https://www.resorthanuliak.sk/lezecka-stena/>
- SEIFERTO VÁ, Věra a kol. Pruvodcovské činnosti. Praha: Grada, 2013 ISBN 978-80-247-8708-4.
- SHARPLEY, Richard a Philip STONE. Tourist Experience: Contemporary Perspectives [online]. 2010. [cit. 29.11.2022]. Dostupné na: doi:<https://doi.org/10.4324/9780203855942>
- SCHUBERT, Pit. Lezení na zajištěných cestách: výzbroj, technika, bezpečnosť. Praha: Freytag&berndt, 2004. ISBN 978-80-7316-163-7.
- SLOVAKIA. Horolezectvo [online]. 2023. [cit. 10.2.2023]. Dostupné na: <https://www.slovakia.com/sk/sport/lezenie/?fbclid=IwAR1TaEFKAtPTIrhcYA3MsZrzXwJNBqlx9rviB0iJS1uhDdRYxoeKsHdefIE>
- SPLAVOVANIE. Splavovanie rieky Orava [online]. 2023. Dostupné na: <https://www.splavovanie.sk/splavovanie-orava/>
- SULEK, Václav - KIŇO Martin. Klak - kultový výhľadový vrch v Malej Fatre [online]. 2021. [cit. 27.1.2023]. Dostupné na: <https://www.planetslovakia.sk/priroda/158-klak-mala-fatra>

ŠAUER, Martin a kol. Cestovní ruch. Učební text. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

TARSSANEN, Sanna. Handbook for experience stagers. Rovaniemi: LEO, Lapland Center of Expertise for the Experience Industry, 2009. ISBN 978-952-5585-66-7.

TERCHOVÁ. Čo zažijete v Terchovej a okolí - Malá Fatra [online]. 2023. [cit. 27.1.2023]. Dostupné na: <https://www.terchova.eu/co-vidiet-a-zazit/137-mala-fatra>

TERCHOVA. Tiesňavy [online]. 2023. [cit. 10.2.2023]. Dostupné na: <https://www.terchova.sk/navstevnik/turizmus/tiesnavy>

TERCHOVAVRATNA. Rafting Belá [online]. 2023. [cit. 1.2.2023]. Dostupné na: <https://www.terchovavratna.sk/splavovanie-a-plte/54-rafting-bela>

TREND. Nové trendy v cestovaní prinášajú v roku 2022 vzrušujúce novinky [online]. 2022. [cit. 27.12.2022]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/nove-trendy-cestovani-prinasaju-roku-2022-vzrusujuce-novinky>

TSVETKOV, Trifon. The Rise of Experience Tourism and What It Means for the Leisure Industry [online]. 2020. [cit. 19.12.2022]. Dostupné na: <https://pro.regiondo.com/experience-tourism/>

TURISTICKY, 2023. Ferrata Martin [online]. 2023 [cit. 2.2.2023]. Dostupné na: <https://turisticky.sk/turistika/ferrata-martin/>

UNWTO. Global Report on Adventure Tourism, oficiálna stránka: Adventure Travel Trade Association, Madrid [online]. 2014. [cit. 21.12.2022]. Dostupné na: <https://learn.adventuretravel.biz/research/unwto-global-report-on-adventure-tourism>

UNWTO. GLOSSARY OF TOURISM TERMS [online], oficiálna stránka: The World Tourism Organization (UNWTO), Madrid [online]. 2022. [cit. 13.12.2022]. Dostupné na: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>

VIAFERRATAZOBOR. Ferrata HZS Martinské Hole [online]. 2022. [cit. 23.3.2023]. Dostupné na: <https://www.viaferratazobor.sk/15060/ferrata-hzs-martiske-hole>

VOŘÍŠKOVÁ, Barbora - INDROVÁ, Jarmila. Zážitekový cestovní ruch - nový trend v moderní společnosti. In: Ekonomická revue cestovního ruchu. 2014. ISSN 0139-8660.

VRATNA. VRÁTNA MALÁ FATRA - LYŽOVAČKA V SRDCI MALEJ FATRY [online]. 2023. [cit. 2.2.2023]. Dostupné na: <https://www.vratna.sk/>

ZELENKA, Josef - PÁSKOVÁ, Martina. Výkladový slovník cestovního ruchu. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

ZILINSKYTURISTICKYKRAJ. Dolina Obšívanka [online]. 2023. [cit. 10.2.2023]. Dostupné na: <https://zilinskyturistickykraj.sk/kam-na-vylet/horne-povazie/dolina-obsivanka/>